

Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrlometodějská teologická fakulta

Bakalářská práce

2021

Soukupová Věra, DiS.

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Cyrlometodějská teologická fakulta

Katedra křesťanské výchovy



Sociální pedagogika

Věra Soukupová, DiS.

Specifika pěstounské péče

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Lucie Šallé
Olomouc 2021

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

.....

Soukupová Věra, DiS.

Děkuji Mgr. Lucii Šallé za pomoc, cenné rady a trpělivost při zpracování diplomové práce.

Také děkuji rodině za psychickou a finanční podporu, díky které jsem zpracovala bakalářskou práci. A v neposlední řadě všem mým respondentům, kteří se mnou udělali rozhovor.

| | |
|--|-----------|
| SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK..... | 12 |
| ÚVOD..... | 13 |
| I. TEORETICKÁ ČÁST..... | 15 |
| 1 PARADOXY A HISTORIE NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE..... | 16 |
| 1.1. OBDOBÍ PO ROCE 1989 | 17 |
| 1.2. PĚSTOUNSKÁ PÉČE NA PŘECHODNOU DOBU..... | 17 |
| 1.3. 1.6.2012: NOVÝ OBČANSKÝ ZÁKONÍK A NOVELA ZÁKONA O SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANĚ DĚTÍ | 18 |
| 2 FORMY NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE | 19 |
| 2.1.1. <i>Pojem osvojení</i> | 19 |
| 2.1.2. <i>Kdo se může stát osvojitelem</i> | 19 |
| 2.1.3. <i>Souhlas rodičů s osvojením</i> | 20 |
| 2.1.4. <i>Souhlas dítěte</i> | 21 |
| 2.1.5. <i>Které dítě může a které nemůže být osvojeno</i> | 21 |
| 2.2. PĚSTOUNSKÁ PÉČE | 21 |
| 2.2.1. <i>„Klasická pěstounská péče“</i> | 21 |
| 2.2.2. <i>Pěstouni prarodiče</i> | 22 |
| 2.2.3. <i>Poručenská péče</i> | 22 |
| 2.2.4. <i>Pěstounská péče na přechodnou dobu</i> | 22 |
| 3 CIZÍ DÍTĚ..... | 23 |
| 4 JAK SE ČLOVĚK STANE PĚSTOUNEM | 25 |
| 4.1. SCHVÁLENÍ ŽADATELŮ A ZAŘAZENÍ DO REGISTRU | 25 |
| 5 ZÁKONY, KTERÉ SOUVISÍ S RODINOU A ÚMLUVA O PRÁVECH DÍTĚTE ... | 26 |
| 5.1. SVĚŘENÍ DO PÉČE JINÉ FYZICKÉ OSOBY NEŽ RODIČE | 26 |
| § 953..... | 26 |
| 5.2. ÚMLUVA O PRÁVECH DÍTĚTE | 26 |
| 5.2.1. <i>Děti</i> | 26 |
| 5.2.2. <i>Článek 3</i> | 27 |
| 5.2.3. <i>Desatero práv pro děti:</i> | 27 |
| 5.2.4. <i>Práva a povinnosti pěstounů</i> | 28 |
| 5.2.5. <i>Desatero práv dětí pro biologické rodiče</i> | 28 |
| 6 DÍTĚ S HENDIKEPEM..... | 29 |
| 6.1. PŘIJETÍ HENDIKEPOVANÉHO DÍTĚTE DO NRP | 29 |
| 6.2. KONTAKT S ODBORNÍKY..... | 30 |
| 6.3. CHOVÁNÍ DÍTĚTE..... | 30 |
| 6.4. LÉKAŘSKÁ PÉČE..... | 30 |

| | | |
|-----------|---|-----------|
| 6.5. | MOŽNOSTI PODPORY | 31 |
| 6.5.1. | <i>Dostupnost</i> | 31 |
| 6.5.2. | <i>Emocionální podpora</i> | 31 |
| 6.5.3. | <i>Svépomocné skupiny</i> | 31 |
| 7 | DÍTĚ JINÉHO ETNIKA | 32 |
| 7.1. | GENY - JAKÁ JINÁ ETNIKA PŘICHÁZEJÍ V ÚVAHU | 32 |
| 7.2. | ROMSKÉ DÍTĚ V NRP | 32 |
| 7.3. | UMÍSTĚNÍ U PĚSTOUNŮ JINÉHO ETNIKA | 33 |
| 7.4. | ROMSKÉ DÍTĚ V MAJORITNÍ PĚSTOUNSKÉ RODINĚ | 34 |
| 7.4.1. | <i>Nároky na dítě</i> | 34 |
| 7.4.2. | <i>Nároky na pěstouny</i> | 34 |
| 8 | KONTAKT DÍTĚTE V PĚSTOUNSKÉ PÉČI S RODINOU | 36 |
| 8.1. | PROČ JE DOBRÉ, ABY DÍTĚ MĚLO KONTAKT SE SVÝMI RODIČI | 36 |
| 8.2. | PROČ JE DOBRÉ PRO RODIČE, ABY MĚLI KONTAKT S DĚTMI | 36 |
| 8.3. | PROČ JE DOBRÉ PRO PĚSTOUNY, ABY DĚTI MĚLY KONTAKT S RODIČI | 36 |
| 8.4. | PRÁVNÍ ÚPRAVA KONTAKTU | 37 |
| 8.5. | POSOUZENÍ VHODNOSTI KONTAKTU | 37 |
| 8.6. | FORMY KONTAKTU | 38 |
| 8.7. | PLÁNOVÁNÍ A PŘÍPRAVA KONTAKTU | 38 |
| 8.8. | DOHODA O KONTAKTECH | 39 |
| 8.9. | SOUKROMÍ DÍTĚTE A RODIČŮ PŘI KONTAKTU | 39 |
| 8.10. | DALŠÍ OSOBY DŮLEŽITÉ PRO DÍTĚ | 39 |
| 8.11. | PŘEKÁŽKY PŘI KONTAKTU | 40 |
| 8.11.1. | <i>Překážky na straně rodičů</i> | 40 |
| 8.11.2. | <i>Překážky na straně pěstounů</i> | 40 |
| 8.12. | ROLE PRACOVNÍKA | 40 |
| 8.12.1. | <i>Podpora rodičů dítěte</i> | 40 |
| 8.12.2. | <i>Podpora pěstounů</i> | 41 |
| 8.12.3. | <i>Podpora dítěte</i> | 41 |
| 9 | DUHOVÁ SKLENĚNKA Z.S. | 42 |
| 9.1. | POSLÁNÍ | 42 |
| 9.2. | CÍLE | 42 |
| 9.3. | KDO JE CÍLOVOU SKUPINOU PRO DOPROVÁZEJÍCÍ ORGANIZACE | 43 |
| 9.4. | HODNOTY A PRINCIPY | 43 |
| 9.5. | FORMY ŠKOLENÍ PRO PĚSTOUNY | 43 |
| 10 | AKTUÁLNÍ TRENDY A SITUACE | 44 |
| 11 | NOVELA O SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANĚ DĚTÍ ČEKÁ NA PROJEDNÁNÍ V POSLANECKÉ SNĚMOVNĚ | 45 |

| | |
|--|-----------|
| II. PRAKTICKÁ ČÁST | 46 |
| 12 METODOLOGIE VÝZKUMU | 47 |
| 12.1 CÍL VÝZKUMU | 47 |
| 12.2. VÝZKUMNÝ PROBLÉM A VÝZKUMNÉ OTÁZKY | 47 |
| 12.3 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO VZORKU | 48 |
| 12.4 DRUH A METODY VÝZKUMU | 49 |
| 12.5 REALIZACE VÝZKUMU..... | 49 |
| 12.6 ZPRACOVÁNÍ DAT..... | 50 |
| 13 VYHODNOCENÍ VÝSLEDKŮ..... | 51 |
| 13.1.CHARAKTERISTIKA PĚSTOUNSKÝCH RODIN..... | 51 |
| 13.2. VYHODNOCENÍ ROZHOVORŮ | 53 |
| 14 DISKUZE | 60 |
| 15 ZÁVĚR | 62 |
| LITERATURA..... | 64 |
| SEZNAM POUŽITÝCH INTERNETOVÝCH ZDROJŮ | 66 |
| SEZNAM PŘÍLOH..... | 67 |

Jméno a příjmení autora: Věra Soukupová, DiS.

Název bakalářské práce: Specifika pěstounské péče

Pracoviště: Katedra křesťanské výchovy

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Lucie Šallé

Rok obhajoby bakalářské práce: 2021

Abstrakt: V bakalářské práci bych se zaměřila na rozdíly mezi pěstounskou péčí klasickou a pěstounskou péčí na přechodnou dobu. Teoretickou část bych směřovala na vysvětlení základních teoretických pojmů, které se týkají pěstounské péče, na děti v pěstounských rodinách, formu spolupráce s doprovodnými organizacemi (vzdělávání) a OSPOD a odlišnosti v těchto dvou formách pěstounské péče. Pro svůj výzkum jsem si zvolila metodu kvantitativní a formu dotazníkového šetření. Přemýšlím o dvou typech dotazníků. Jeden bych dala sociálním pracovnícům na OSPOD a do doprovodné organizace Skleněnka. Druhý dotazník bych rozdala přímo do rukou pěstounů, kde bych chtěla zjistit, co jim chybí v pěstounské péči, co by chtěli změnit, jestli jim vyhovuje vzdělávání, co jim chybělo u příprav, či co tam bylo navíc, jak probíhalo předávání dítěte a u PPPD zjistit podporu ze strany organizace apod.

Klíčová slova: pěstounská péče, dítě, pěstoun, OSPOD, Skleněnka

Cíl: Na konci své bakalářské práce bych chtěla zjistit, jak se biologičtí rodiče zajímají o své děti, jestli se s nimi stýkají, popř. jak často. Dále bych chtěla zjistit, jaké navazující služby pěstoun s dítětem využívá a jaký vztah má dítě ve školním zařízení, popř. jestli má nějaké problémy v kolektivu, s učením apod.

Author's first name and surname: Věra Soukupová, DiS.

Title of the master thesis: Specifics of foster care.

Department: Katedra křesťanské výchovy

Supervisor: Mgr. Lucie Šallé

The year of presentation: 2021

I have decided for Bachelor thesis.

My thesis should be named: Specifics of foster care.

In my bachelor's thesis I would focus on the differences between classical foster care and foster care for a transitional period. The theoretical part would be aimed at explaining the basic theoretical concepts that relate to foster care, children in foster families, a form of cooperation with accompanying organizations (education) and OSPOD and differences in these two forms of foster care. For my research, I chose a quantitative method and a form of questionnaire survey. I am thinking of two types of questionnaires. I would give one to the social workers at OSPOD and to the accompanying organization Skleněnka. I would distribute the second questionnaire directly to foster parents, where I would like to find out what they lack in foster care, what they would like to change, whether they like education, what they lacked during preparations or what was there redundant, how the child was handed over, what was the support from the organizations in case of foster care for a transitional period, etc.

Key words: foster care, child, foster parent, OSPOD, Skleněnka

Soukupová Věra, DiS.

Goal:

At the end of my bachelor's thesis, I would like to find out how biological parents are interested in their children, whether they interact with them and how often? I would also like to find out what follow-up services the foster parent uses with the child and what relationship does the child have in the school facility? (Or if he has any problems in the team, with learning, etc.).

Souhlasím s půjčováním bakalářské práce v rámci knihovních služeb.

I agree the thesis paper to be lent within the library service.

Seznam použitých zkratk

ČR – Česká republika

NOZ – Nový občanský zákoník

OSPOD – Orgán sociálně právní ochrany dětí

SPOD – Sociálně právní ochrana dětí

NRP – náhradní rodinná péče

FASD – poruchy fetálního alkoholového spektra

PAS - poruchy autistického spektra

FB – facebook

PP – pěstounská péče

IVP – individuální plán

KPP – klasická pěstounská péče

PPP – Pedagogicko-psychologická poradna

Úvod

Téma bakalářské práce je „Specifika pěstounské péče“. Pěstounská péče je jedna z forem náhradní rodinné péče. Jde o formu, kdy dítě vychovávají předem proškolení lidé a zabezpečují jeho zdárný vývoj.

Tato bakalářská práce bude hlavně řešit dlouhodobou pěstounskou péči. V této formě pěstounské péče jsou svěřeny děti pěstounům do jejich plnoletosti, nebo dokonce až do doby než dostudují, maximálně však do věku 26 let.

Pěstouni si mohou vybírat, jaké dítě chtějí, aby jim bylo svěřeno do péče. Mohou i odmítnout dítě do své péče, ale to je pak na úkor dítěte. Vše se protáhne, než se dítě umístí do PP. A naopak pěstouni mohou dlouho čekat na svření dítěte do péče.

Ti pěstouni, kteří si nevybírají, mohou dostat dítě jiného etnika, nebo dítě zdravotně znevýhodněné.

Pěstouni netuší, z jaké rodiny dítě přichází. Tudíž musí být připraveni na všechny možnosti. U dítěte se může rozvinout např.: agresivita, vulgarita, dítě může být bojácné, nedůvěřivé, či může procházet citovou deprivací. Může se jednat rovněž o dítě, které si prošlo zanedbáváním či týráním. Proto je velmi důležité, aby pěstouni s těmito okolnostmi počítali a byli způsobilí dítěti nabídnout pomocnou ruku a podpořit ho.

Kdo se může stát pěstounem? Co musí člověk udělat pro to, aby se mohl stát pěstounem? Na tyto otázky najdete odpověď v této bakalářské práci.

Já osobně jsem si toto téma vybrala, protože jsem matka tříleté holčičky a nedokážu si představit, že bych ji někdy musela dát do ústavní výchovy, nebo do pěstounské péče. Chtěla bych do této problematiky proniknout hlouběji a něco nového se dozvědět.

Moje praktická část bakalářské práce je zaměřena na rozhovory, kdy jsem chtěla zjistit, jestli se rodiče stýkají se svými dětmi, popř. jak často, jakým způsobem a jaké formy školení a navazující služby pěstoun s dítětem využívají.

Osobně si myslím, že naše společnost toho o pěstounské péči moc neví a měla by být více informována o tomto druhu náhradní rodinné péče.

Tyto otázky budu zjišťovat pomocí kvalitativního výzkumu. Vybrala jsem si formu rozhovorů s pěstouny. Před rozhovorem budu mít připravené otázky, na které mi pěstouni budou odpovídat. Jako např. jaký druh pěstounské péče vykonávají, jak dlouho, jestli mají nějak znevýhodněné dítě apod.

Budu se snažit bakalářskou práci vypracovat tak, aby pomohla lidem, kteří se o této problematice chtějí dozvědět více.

I. Teoretická část

1 Paradoxy a historie náhradní rodinné péče

Je zjištěno, že v ČR je asi 1% dětí, které vyrůstají mimo vlastní domov. Málokteré dítě nemá rodiče a je sirotek. Většina dětí rodiče má, ale někteří se nedokážou o své potomky postarat. Těmto dětem říkáme sociální sirotci. (Gabriel, Novák, 2008)

Člověk, který nezná více problematiku v rodině a hlavně formy osiření, si představí např. matku, která byla „svedena a opuštěna“ ženatým mužem, nebo otce, který pro samou práci nemá čas na rodinu, nezaměstnané rodiče, kteří nemají peníze na to, aby uživili své děti. Obvykle je to ale i jinak. (Gabriel, Novák, 2008)

V dnešní době je na výběr hodně sociálních a charitativních sítí. Je zapotřebí si ale položit otázku, zda by širší rodina byla schopna se o dítě postarat.

Lidé si bohužel myslí, že v dětských domovech je hodně dětí, které dostávají dopisy od svých biologických rodičů, a tak nemohou být umístěny do jiné náhradní rodiny. Ale není tomu tak. Děti, které bydlí v dětských domovech, tak většinou nemohou jít do náhradní rodiny. (Gabriel, Novák, 2008)

O některé děti mezi osvojiteli a pěstouny není zájem.

V ČR si většinou osvojují děti rodiny, které nemohou mít vlastní. Osvojitelé si kladou většinou požadavky, jak by jejich dítě mělo vypadat a jak by mělo být chytré, což je málokdy reálné. Je málo dětí, které se mohou umístit do náhradních rodin. (Gabriel, Novák, 2008)

Děti do pěstounské péče chtějí většinou lidé, kteří již své děti mají. I zde ale mají většinou nereálné představy o pěstounské péči. Dítě jde do náhradní rodiny, ale o svoji biologickou rodinu nepřichází. Rodiče nebo rodič nejsou zbaveni rodičovských práv ani povinností. Vše, co chce pěstoun podniknout s dítětem, např. dovolenou u moře, musí se souhlasem rodiče a požádat ho o dovození, nebo musí dát žádost na soud a čekat na vyjádření soudu, zda bude jeho žádost kladně vyřízena. (Gabriel, Novák, 2008)

Pěstouni si berou do své péče i děti nemocné. Nejedná se o obyčejnou chřipku nebo zlomeninu. Jde většinou o těžce nemocné děti, psychicky nebo tělesně. Jedná se o děti, které měla drogově či alkoholově závislá matka apod. Některé děti mají i vývojové vady. Bohužel, dnes rodí i pohlavně nakažené matky. (Gabriel, Novák, 2008)

Také se do pěstounské péče mohou dostat děti jiného etnika. Nejde jen o dítě romského původu.

Do pěstounské rodiny se většinou umísťují děti, které jsou z problémové rodiny. Takové řešení je vhodné, zvláště jedná-li se o sourozence. (Gabriel, Novák, 2008)

1.1. Období po roce 1989

V tomto roce byla velká změna v sociální sféře. Do této doby sociální péči zajišťoval stát společně s podřízenými územními složkami. (Macela, 2019)

„Dne 30. září 1990 Československo přistoupilo k úmluvě o právech dítěte, která mj. zaručovala právo dětí vyrůstat v rodinném prostředí. Na počátku roku 1995 došlo ke schválení vládní „koncepce rodinně-právních vztahů“, z níž vyplynul úkol připravit příslušné zákony“. (Macela, 2019, s. 28)

Důležitý byl rok 1998. „Zákon o rodině“ - v ustanovení o upřednostnění svěřeni dítěte příbuzným, v případě svěřeni dítěte do náhradní rodinné péče. Soudy vždy musely zkoumat, zda nemůže být dítě dáno do pěstounské péče příbuzného. (Macela, 2019)

1.2. Pěstounská péče na přechodnou dobu

„V roce 2006 byla novelou zákona o sociálně-právní ochraně dětí zavedena pěstounská péče na přechodnou dobu, jako alternativa k umístění dítěte do ústavu“. (Macela, 2019, s. 30)

Tento návrh předpokládal, že by se dítě brzo mohlo vrátit ke své biologické rodině. Nejdůležitější zásadní podmínkou byl zdravotní stav dítěte, který nevyžadoval poskytování speciální péče. Dále bylo důležité proškolení pěstounů v oblasti krátkodobé pěstounské péče hned po narození dítěte. Tato pěstounská péče měla být hlavně pro nejmenší děti. (Macela, 2019)

Pěstouni na přechodnou dobu měli spolupracovat s orgánem sociálně-právní ochrany dětí a s rodiči, s cílem vytvořit podmínky k tomu, aby se dítě dostalo co nejdříve do původní rodiny. (Macela, 2019)

Nastala změna i v novele občanského soudního řádu, kdy bylo umožněno svěřovat děti pěstounům v předběžném opatření soudu. Mělo to však jeden zápor. Byl to problém v rozvoji pěstounské péče na přechodnou dobu. Pěstouni pobírali odměnu jen tehdy, kdy měli dítě v přímé péči. Když dítě u sebe neměli, museli si zajistit jiný zdroj obživy. Pěstouni museli být 24 hodin na telefonu a museli si převzít dítě hned, jakmile se jim zavolá, že je vyřízené předběžné opatření. Lidí, kteří chtěli vykonávat pěstounství za těchto podmínek, bylo velice málo. (Macela, 2019)

1.3. 1.6.2012: Nový občanský zákoník a novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí

V tomto desetiletí se počátek krátkodobých pěstounů mohl počítat na jednotky. K rozvoji došlo až od 1. 1. 2013, kdy nabyla účinnosti rozsáhlá novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí. Pěstounská péče na přechodnou dobu byla stanovena maximálně na jeden rok. (Macela, 2019)

Nový občanský zákoník nabyl účinnost 1. 1. 2014. Tento zákon zdůraznil přechodný charakter pěstounské péče. „Podle §958 odst. 3 občanského zákoníku může soud rozhodnout o pěstounské péči na dobu, „po kterou trvá překážka bránící rodičům v osobní péči o dítě“. (Macela, 2019, s. 34). Soud může určit, jak dlouho má pěstounská doba trvat, tzn., že rodiče do určité doby si musí upravit své bytové a majetkové poměry, aby se zase mohli starat o své dítě. (Macela, 2019)

Rodiče mohou požádat o vrácení dítěte do své péče. Soud jim vyhoví, pokud to není v rozporu se zájmem dítěte. Pěstounská péče tu slouží především jako prostředník vztahu mezi rodičem a dítětem. (Macela, 2019)

Nový občanský zákoník také chce, aby byl vztah dítěte k jeho rodičům, příbuzným a dalším blízkým osobám přirozený. Výjimku tvoří případy, kdy tyto vztahy odporují nejlepšímu zájmu dítěte. Na to pamatoval občanský zákon a uvedl v zákoně specifika pro pěstouna, kdy musí „udržovat, rozvíjet a prohlubovat vztahy dítěte s biologickou rodinou a dalšími příbuznými“. Rodič má právo se s dítětem stýkat a zajímat se o dítě a pěstoun mu musí poskytnout informace. Kdo může omezit tato práva, je soud. „I v novém občanském zákoníku přetrvává dělba rodičovské odpovědnosti mezi pěstouna a rodiče, přičemž pěstoun zastupuje dítě jen v běžných záležitostech a rodič rozhoduje o věcech podstatných“. Občanský zákoník přitom mezi významné záležitosti v životě dítěte řadí např. volbu vzdělání nebo závažnější léčebné a obdobné zákroky“. (Macela, 2019, s. 35)

2 Formy náhradní rodinné péče

2.1.1. Pojem osvojení

Když o dítě nemohou pečovat jeho biologičtí rodiče, musí se zajistit jiná náhradní péče. Někdy jde jen o dočasnou možnost z několika důvodů např. nemoci, osamělosti rodiče nebo výkonu trestu odnětí svobody apod. Někdy je však nutné nahradit péči biologického rodiče trvale. I když se rodiče nemohou o dítě postarat trvale, nebo nejsou schopni osobní péče, neznamená to, že nastoupí na místo biologického rodiče jiný člověk v celém rozsahu práv a povinností rodiče. (Ivičičová, Novotný, Syrůčková, Vondráčková, 2017)

Osvojení je jednou z forem náhradní rodinné péče. Z právního pohledu se osvojením vytvoří naprosto plnohodnotný vztah mezi dítětem a rodičem, stejně jako kdyby se jim dítě narodilo. Osvojitel má vůči dítěti všechna práva a povinnosti rodiče. Osvojitel musí i dítě vyživovat. Dítě vůči osvojitelům má všechna práva a povinnosti, např. se stává neopomenutelným dědicem. NOZ popisuje tento krok jako „přijetí cizí osoby za vlastní“. (Ivičičová, Novotný, Syrůčková, Vondráčková, 2017)

Mezi osvojitelem a dítětem vznikají stejné příbuzenské vztahy, jako kdyby se jim dítě narodilo. Tyto vztahy se týkají i širší rodiny, např. postavení vnuka vůči rodičům osvojitele. Po osvojení zanikají vazby na biologickou rodinu. Za rok se osvojí cca 500 dětí. Pokud si osvojí děti manžel(ka) rodiče dítěte, jedná se o osvojení tzv. nepravé. (Ivičičová, Novotný, Syrůčková, Vondráčková, 2017)

2.1.2. Kdo se může stát osvojitelem

Důležité jsou nejenom zájmy osvojovaného dítěte, ale i ostatních dětí. Pokud žádá o osvojení rodina, která má již doma děti, musí se brát ohled i na ně. Nejsou u tohoto rozhodování důležité majetkové zájmy. Osvojitelem se může stát dle zákona osoba, která dosáhne plnoletosti a je svéprávnou osobou. Také musí říci, co tuto osobu vede k osvojení dítěte, a že bude dobrým rodičem osvojovaného dítěte. Každý osvojitel musí projít určitým procesem, než si může osvojit dítě. V první řadě musí dojít na městský úřad s rozšířenou působností ve svém místě bydliště. Na městském úřadě podají žádost o osvojení dítěte. V žádosti musí uvést své osobní údaje, k tomuto formuláři musí doložit zprávu od svého praktického lékaře o zdravotním stavu, dále výpis z rejstříku trestů, posudek od zaměstnavatele a potvrzení o příjmech. Pokud se jedná o osvojení nepřímé, žadatelé musí uvést i své představy o dítěti (věk, etniku,

pohlaví, popř. zdravotní omezení). Sociální pracovník městského úřadu navštíví rodinu doma, kde zjistí, jestli mají podmínky k osvojení dítěte. (Ivičičová, Novotný, Syrůčková, Vondráčková, 2017)

Pokud se jedná o nepřímé osvojení, sociální pracovník postoupí žádost na krajský úřad. Krajský úřad vyzve žadatele k psychologickým testům. S žadateli se také provede rozhovor. Dalším krokem musí žadatelé podstoupit skupinovou přípravu. Na závěr se vydá rozhodnutí o tom, že jsou zařazeni do evidence žadatelů vhodných stát se osvojiteli. (Ivičičová, Novotný, Syrůčková, Vondráčková, 2017)

Dle nového občanského zákona si můžou osvojit dítě i páry stejného pohlaví, ale nesmí žít v registrovaném partnerství. Osvojit si dítě může jeden z páru. (Ivičičová, Novotný, Syrůčková, Vondráčková, 2017)

Jednou z důležitých věcí je i věk osvojitele. Osvojitel by měl být minimálně o šestnáct let starší než osvojované dítě. Zákon stanovil i výjimku, ta ale je jen za určitých podmínek. A to, že s osvojením souhlasí opatrovník zastupující dítě a vše je v souladu se zájmem dítěte. Jde o výjimku spíše u přímého osvojení. Horní věková hranice není stanovena. (Ivičičová, Novotný, Syrůčková, Vondráčková, 2017)

2.1.3. Souhlas rodičů s osvojením

Osvojit si můžeme dítě, které je tzv. právně volné. Právně volné dítě musí splnit určité náležitosti, např. osiřelost, což se dnes ale nevyskytuje často. Další důvod k osvojení je, kdy rodiče dítě nechtějí, nedokážou, nebo nemohou se o něj postarat. Dítě rodičům může být odebráno i z důvodu zneužívání či týrání. (Ivičičová, Novotný, Syrůčková, Vondráčková, 2017)

Dnes se osvojují malé děti. Matka musí dát souhlas k osvojení nebo o dítě nejevit zájem. Pokud je znám otec, musí dát souhlas i on. (Ivičičová, Novotný, Syrůčková, Vondráčková, 2017)

„Souhlas rodiče k osvojení dítěte je potřebný i v případě, kdy rodič nenabyl plné svéprávnosti“. (Ivičičová, Novotný, Syrůčková, Vondráčková, 2017, s. 127)

„Pokud byla svéprávnost rodiče omezena rozhodnutím soudu, může tento rodič ve věcech osvojení jednat pouze v tom rozsahu, ve kterém nebyla jeho svéprávnost omezena“. (Ivičičová, Novotný, Syrůčková, Vondráčková, 2017, s. 127)

„Nezletilý, který není plně svéprávný, může souhlas k osvojení dát, pokud soud dospěje k závěru, že je schopen učinit takové prohlášení. Pokud by soud ale shledal, že

toho nezletilý schopen není, nemůže souhlas k osvojením dát“. (Ivičičová, Novotný, Syrůčková, Vondráčková, 2017, s. 127)

Souhlas s osvojením dítěte mohou biologičtí rodiče odvolat do třech měsíců ode dne, kdy ho před soudem vyslovili. Pokud dítě není předáno do péče budoucích osvojitelů, biologičtí rodiče mohou vzít souhlas zpět po uplynutí 3 měsíců. (Ivičičová, Novotný, Syrůčková, Vondráčková, 2017)

2.1.4. Souhlas dítěte

Dle NOZ musí dát souhlas s osvojením nejenom rodiče, ale i osvojované dítě. Než dítě dá souhlas s osvojením, soud musí poučit dítě o tom, jaké důsledky to může pro něj mít. Biologičtí rodiče i osvojené dítě mohou souhlas odvolat před rozhodnutím soudu. Pokud je dítě starší dvanácti let, tento souhlas soud vyžaduje vždy. Za dítě mladší dvanácti let mluví opatrovník, kterého jmenoval soud. Opatrovníkem dítěte bývá OSPOD. Opatrovník musí zjistit před soudem informace, aby byly v souladu se zájmem dítěte. (Ivičičová, Novotný, Syrůčková, Vondráčková, 2017)

2.1.5. Které dítě může a které nemůže být osvojeno

Existují i jiné limity, které umožňují osvojit dítě. Jde o pravidlo, které říká, že lze osvojit nezletilé dítě, které nenabýlo plné svéprávnosti. (Ivičičová, Novotný, Syrůčková, Vondráčková, 2017)

„Zákon nyní výslovně vylučuje možnost osvojení mezi příbuznými v přímé linii a mezi sourozenci“. (Ivičičová, Novotný, Syrůčková, Vondráčková, 2017, s. 133)

Zákon také pamatuje na to, když osvojované dítě má svoje dítě. V takovéto situaci se osvojení vztahuje i na jeho dítě. Což znamená, že adoptivní rodiče se stanou i babičkou a dědečkem. (Ivičičová, Novotný, Syrůčková, Vondráčková, 2017)

2.2. Pěstounská péče

2.2.1. „Klasická pěstounská péče“

Tato forma je druhou nejčastější náhradní rodinnou péčí. V pěstounské péči je cca třetina dětí. (Gabriel, Novák, 2008)

Pěstoun může dítě zastupovat jen v běžných denních záležitostech. Pěstouni pobírají dávky státní sociální podpory, tzv. dávky pěstounské péče.

2.2.2. Pěstouni prarodiče

Ve srovnání s „klasickými pěstouny“ jsou více citově zaangažováni, protože prožili s rodičem dítěte minulost. To je občas na škodu, protože nechtějí, aby se s rodičem navštěvovali, i když k tomu není důvod. Nechtějí, aby na dítě měli rodiče negativní vliv. Dalším problémem je vyšší věk prarodiče - pěstouna. (Gabriel, Novák, 2008)

Specifika vzniku příbuzenské náhradní péče

Chtěla bych ještě zmínit tuto pěstounskou péči jako specifickou náhradní péči. Hanušová ve své knize píše hlavní příčiny vzniku této náhradní rodinné péče.

Těmito příčinami jsou:

- Psychická diagnóza rodiče
- Biologičtí rodiče se sociálně patologickým životem
- Biologičtí rodiče/rodič jsou ve výkonu trestu
- Mají problém se závislostí na omamných látkách
- Úmrtí jednoho nebo obou biologických rodičů a druhý nezvládá novou situaci a proto musí dítě opustit (Hanušová, Jeníčková, Uhlířová, 2009)

2.2.3. Poručenská péče

Další možností je poručenská péče, a to v případě, pokud dítěti zemřou rodiče anebo jsou rodiče zbaveni rodičovské zodpovědnosti. V praxi je tato forma nazývaná „poručenství“. Tento druh péče je používán od srpna roku 1998, a to díky novele zákona o rodině. (Gabriel, Novák, 2008)

„Poručník se stává zákonným zástupcem dítěte, nevzniká však mezi nimi ze zákona takový poměr, jaký je mezi rodiči a jejich dětmi. Pokud poručník péči o dítě osobně vykonává, má on i dítě nárok na stejné hmotné zabezpečení, jako by šlo o péči pěstounskou. Poručník podává stejné zprávy o osobě poručenice a jeho vývoji a prospívání, zpravidla v ročních intervalech.“ (Gabriel, Novák, 2008, s. 53)

2.2.4. Pěstounská péče na přechodnou dobu

„Jedná se o prozatímní péči o děti, u kterých je značná pravděpodobnost brzkého stálého řešení - buď v dlouhodobé formě náhradní rodinné péče, nebo v podobě navrácení do prvotní rodiny. Dále by měla pěstounská péče na přechodnou dobu pomoci při

prozatímní nepřítomnosti rodičů, při opakované či dlouhodobé léčbě, výkonu trestu apod. V tomto případě by měla být pěstounská rodina vysoce kvalitní a měla by být součástí týmu, který pracuje s rodinou. Dále by měla mít dostatek odborné pomoci při zvládnutí komplikovaných situací a oporu v legislativě i provedení“. (Zezulová, 2012, s. 172-175)

„Je zaměřená zejména na novorozence a malé děti, pro které se bude hledat dlouhodobé řešení (návrat do vlastní rodiny, péče širší rodiny, adopce, dlouhodobá pěstounská péče), dále pro případy náhlé krize v rodině (zneužití, týrání, násilí v rodině), nemoci samoživitele či samoživitelky, úmrtí rodiče“. (Amalthea, 2012, s. 9)

„Tato podoba pěstounské péče může trvat maximálně rok, proto není vhodná pro děti z dlouhodobě sociálně oslabených rodin, kdy řešení situace rodiny potřebuje delší čas. Účelem těchto pěstounů je pomoc a podpora při přípravě rodiče na samotné plnění své role“. (Amalthea, 2012, s. 9).

3 Cizí dítě

Všechny děti mají genetickou výbavu po svých rodičích. Polovinu po své matce a polovinu genetických vlastností po svém otci. Pokud se na to podíváme hlouběji, nejedná se striktně o poloviny. Otec i matka mají své rodiče a i po nich mají svoji genetickou výbavu. (Dytrych, Matějček, 1999)

„Přitom jedna polovina z oné otcovské poloviny, tj. čtvrtina celku, pochází od otcovy matky a druhá polovina od otcova otce, neboli od babičky a dědečka dnešního našeho dítěte“. (Dytrych, Matějček, 1999, s. 67)

To samé je i z matčiny strany. Ale nikdy nikdo neovlivní, jak se dědičné dispozice prolnou do dalších potomků. (Dytrych, Matějček, 1999)

„Jsou bohužel případy, kdy toto základní porozumění dítěte je ztíženo“. (Dytrych, Matějček, 1999, s. 67)

Jde o případ, kdy dítě má své nevlastní rodiče, nebo jde o děti, které jsou vychovávané v dětských domovech, nebo děti, které jsou osvojené, nevlastní otec a nevlastní matka, prarodiče, popř. děti v pěstounských rodinách. (Dytrych, Matějček, 1999)

Více informací napíší o osvojitelích a o pěstounech.

Osvojitelé neboli adoptivní rodiče, přijímají do rodiny zcela cizí dítě, které má jinou genetickou výbavu než oni. Je pro ně z genetického hlediska úplně cizí. Toto dítě osvojitelé ale milují, i když z genetického hlediska není jejich. Rodiče toto dítě berou, jako kdyby jejich bylo. (Dytrych, Matějček, 1999)

O dítě pečuje pěstoun společně s rodiči. Pěstoun se o něho stará, protože rodiče momentálně nemohou. Pěstoun si také k dítěti vytváří citový vztah. (Dytrych, Matějček, 1999)

4 Jak se člověk stane pěstounem

Proč se člověk chce stát pěstounem? Motivací je několik, nejen touha po dítěti. U žadatelů o pěstounskou péči by samozřejmě touha po dítěti měla být nejdůležitější. To je nejdůležitější aspekt na dlouhá léta dopředu. (Zezulová, 2012)

Lidé se chtějí stát pěstouny třeba kvůli tomu, aby pro své dítě měli sourozence, nebo protože jim zemřelo jejich dítě. Někdo se chce stát pěstouny, protože v budoucnu by si mohl dítě osvojit. (Zezulová, 2012)

Lidé mají potřebu dělat něco smysluplného, co je naplňuje, a proto se rozhodnou být pěstouny. (Zezulová, 2012)

Jeden z důvodů je také to, že pro pěstounskou péči se rozhodnou biologičtí prarodiče dítěte, protože jejich vlastní děti se nezvládají postarat o své děti, a tak si to kladou za vinu a chtějí se o svá vnoučata postarat sami, aby neskončila u cizích lidí.

4.1. Schválení žadatelů a zařazení do registru

Žadatelé musí projít základním kolečkem. Musí podat žádost, absolvovat povinné vyšetření a také projít organizovanou přípravou. Jako první musí žadatelé dojít na městský úřad na odbor OSPOD. Pěstounská péče je možná jen za pomoci státu. Nejdůležitější je vyhledání nejvhodnější rodiny pro dítě. (Zezulová, 2012)

Žadatelé také musí podstoupit povinnou přípravu. Samozřejmě teorie může být, a ve většině případů je, jiná než praxe. Každý pěstoun by měl mít u sebe kontakty na případné organizace, které pomáhají pěstounům a adoptivním rodinám, aby se mohl na ně obrátit. (Zezulová, 2012)

5 Zákony, které souvisí s rodinou a úmluva o právech dítěte

5.1. Svěření do péče jiné fyzické osoby než rodiče

§ 953

„(1) Nemůže-li o dítě osobně pečovat žádný z rodičů ani poručník, může soud svěřit dítě do osobní péče jiného člověka (dále jen "pečující osoba"). Rozhodnutí o svěření dítěte do péče musí být v souladu se zájmy dítěte.

(2) Svěření dítěte do osobní péče pečující osoby nenahrazuje pěstounskou péči, předpěstounskou péči ani péči, která musí předcházet osvojení. Má přednost před péčí o dítě v ústavní výchově. “(<https://www.kurzy.cz/zakony/89-2012-obcansky-zakonik/paragraf-953/>)

5.2. Úmluva o právech dítěte

5.2.1. Děti

Valné shromáždění OSN v roce 1989 přijalo úmluvu o právech dítěte, díky níž byly položeny základy celosvětové péče o práva dětí a jejich ochranu. Nezáleželo na tom, zda jsou majetní, jaké je jejich pohlaví, zdravotní stav, či z jakých rodin pochází apod.

V roce 1990 tento právní dokument přijala i Česká republika. Jde o principy ochrany práv dítěte a ovlivňuje tvorbu zákonů. Ovlivňují i způsob, jak je o dítě pečováno.

V úmluvě je zakotveno, aby státy vzdělávaly děti a také dospělé. Musí chránit práva dětí.

Úmluva pomáhá všem dětem, které nežijí se svými biologickými rodiči. Úmluva státy zavazuje k tomu, aby pomáhaly biologickým rodičům, aby se děti mohly vrátit k nim do péče. Pokud dítě nemůže žít se svými biologickými rodiči, měl by stát pomoci najít náhradní prostředí, které se podobá rodině. (<http://www.naseprava.cz/cilove-skupiny/pro-deti/tvoje-prava/>)

5.2.2. Článek 3

1. Zájem dítěte musí být předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí, ať už uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, soudy, správními nebo zákonodárnými orgány.

2. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, se zavazují zajistit dítěti takovou ochranu a péči, jaká je nezbytná pro jeho blaho, přičemž berou ohled na práva a povinnosti jeho rodičů, zákonných zástupců nebo jiných jednotlivců právně za něho odpovědných, a činí pro to všechna potřebná zákonodárná a správní opatření.

3. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, zabezpečí, aby instituce, služby a zařízení odpovědné za péči a ochranu dětí odpovídaly standardům stanoveným kompetentními úřady, zejména v oblastech bezpečnosti a ochrany zdraví, počtu a vhodnosti svého personálu, jakož i kompetentního dozoru. (<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-104>)

5.2.3. Desatero práv pro děti:

1) Dítě může od rodičů, nebo od blízkých osob oddělit pouze soud, a to na základě rozhodnutí, pokud k tomu jsou zákonné důvody.

2) Dítě má právo vědět, co se děje a proč.

3) Dítě má právo vědět, co se bude dál dít a proč.

4) Dítě má právo být v kontaktu se svými biologickými rodiči, jedná se o kontakt buď asistovaný, písemný nebo telefonický.

5) Dítě může mluvit do všeho, co se okolo něho děje.

6) Dítě může hodnotit prostředí, kde žije a vyjádřit se k tomu i se vyjádřit k tomu, jak s ním je jednáno.

7) Dítě má právo na opatrovníka. Jde o osobu, která ho zastupuje v důležitých záležitostech. Opatrovníka by měl znát a být s ním v kontaktu.

8) Dítě má právo na služby, pomoc, podporu.

9) Dítě má právo svá práva neuplatňovat. Pokud se nechce vyjádřit, nemusí.

10) Dítě může kdykoliv kontaktovat svoji sociální pracovníci, soud, ale i státní zastupitelství či policii. (<http://www.naseprava.cz/cilove-skupiny/pro-deti/tvoje-prava/>)

5.2.4. Práva a povinnosti pěstounů

Práva

- 1) Na asistenci při kontaktu s biologickou rodinou a zajištění vhodného prostoru.
- 2) Na sehnání terapeutické, psychologické či jiné odborné pomoci minimálně 2x do roka.
- 3) Na Bezplatné školení, aby si rozšířil znalosti a dovednosti.
- 4) Na poskytnutí pomoci při celodenní péči o svěřené dítě alespoň na 14 dní v kalendářním roce, pokud mají dítě starší dvou let.
- 5) Na dočasné či trvalé poskytnutí pomoci při zajištění osobní péče o svěřené dítě/děti, při ošetřování osoby blízké, úmrtí v rodině, dočasné pracovní neschopnosti apod. (<https://www.mpsv.cz/formy-nahradni-rodinne-pece>)

Povinnosti

- 1) Zvyšovat si kvalifikaci v oblasti péče o dítě 1x za rok v rozsahu 24 hodin.
- 2) Pustit domů dle dohody o výkonu pěstounské péče sociální pracovnice z OSPODu a doprovázející organizaci, která je pověřená sledováním vývoje dětí.
- 6) Umožnit styk s biologickými rodiči, s lidmi, kteří mu jsou blízký, apod. pokud soud nerozhodne jinak. (<https://www.mpsv.cz/formy-nahradni-rodinne-pece>)

5.2.5. Desatero práv dětí pro biologické rodiče

Desatero pro biologické rodiče jako je pro pěstouny a pro děti. (<http://www.naseprava.cz/cilove-skupiny/pro-rodice/prava-deti-v-nrp/>).

6 Dítě s hendikepem

Definice zdravého jedince je taková, že má fyzický a psychický stav v pořádku. Žádné dítě, které si pěstouni berou do pěstounské péče, podle této definice není zdravé. Většina dětí, které jdou do pěstounské péče, se rodí jako nechtěné. Matky nechodí ani do poradny pro těhotné a nejsou hlídané odborníky. Matka v době těhotenství má rizikové chování a nezáleží jí na tom, jaké dopady to bude mít na dítě. Takové děti si většinou nesou následky po celý život. (Zezulová, 2012)

Vzít si do pěstounské péče hendikepované dítě je jiné, než když se vám hendikepované dítě narodí. Do péče si ho berete dobrovolně. A můžete se na to dost dlouho dopředu připravit a zvážit všechna pro a proti. A podle toho je možné utvořit rozhodnutí. (Zezulová, 2012)

Jiná situace nastává, když si berete do pěstounské péče zdravé dítě a postupem času zjistíte, že zdravé není. Musíte s ním chodit po vyšetřeních, abyste zjistili, co se stalo a jaký má zdravotní problém. Popř. má jinou diagnózu, než mu byla stanovena. (Zezulová, 2012)

6.1. Přijetí hendikepovaného dítěte do NRP

Při přijetí hendikepovaného dítěte do rodiny musíte zvážit vše. Důležitá role je i na pracovnících kolem rodiny. Klíčový pracovník by měl v této rodině být ostražitější, než u NRP se zdravým dítětem. Rodina potřebuje mít i přehled o zdravotní péči, terapeutické péči, rehabilitační péči či respitní péči, aj. Pokud si pěstouni do NRP vezmou hendikepované dítě, mohou využít tzv. případovou konferenci. U případové konference se sejdou všichni odborníci, které dítě potřebuje, a to je např. škola, doprovázející organizace, pracovníci různých služeb, OSPOD apod. U této příležitosti naplánují další postupy, jak budou s dítětem pracovat. U hendikepovaného dítěte je důležité průběžně monitorovat situaci dítěte i rodiny. Dělá se to proto, kdyby pěstouni byli z péče o hendikepované dítě vyčerpaní a potřebovali by pomoc apod. (Pazlarová, 2016)

Je důležité pomoci rodině, aby si na novou situaci zvykla nejen doma, ale také venku. Pěstouni se bohužel setkávají i s negativními reakcemi, kdy jsou nechtěni, opovrhováni, odmítnuti svým okolím. Pěstouni mají velký úkol, a to, aby se napojili na nové tzv. sociální sítě, jako např. (začlenění dítěte do školy apod.). Sice jsou požadavky diskutabilní, avšak škola často chce po pěstounech, aby s hendikepovaným dítětem došli k lékařům (zdravotní a psychologické vyšetření, popř. vyšetření ve speciálně-

pedagogickém centru). A je to z důvodu zjištění, jestli dítě potřebuje asistenta pedagoga či nikoliv. V dnešní době by všechny školy měly být otevřené pro hendikepované děti, ale bohužel tomu tak není. Ne všechny školy přijmou dítě bez problému. Dítě má právo na školu blízko bydliště, ale ne vždy tomu tak je. Bohužel, pak nastává problém s dojížděním apod. Hendikepovanému dítěti je určitě lépe ve škole, kde je vítáno. (Pazlarová, 2016)

6.2. Kontakt s odborníky

Pěstouni se shodli na tom, že toto je jeden z problémů, který je tíží. A to hlavně v dostupnosti. Někdy jim není nabídnuta podpora, kterou by si představovali, popř. nejsou dostupné služby, které by pro dítě potřebovali (např. respitní péče pro děti). Pěstouni se také shodli na tom, že si myslí, že někteří odborníci jsou vyhořelí a nemají zájem jim pomoci. (Pazlarová, 2016)

6.3. Chování dítěte

Pěstouni mají velký problém s dítětem, které nezvládá své chování. Mluvíme hlavně o agresi vůči sobě a okolí, projevy vzteku, destruktivní chování - např. rozbíjení věcí apod. Je nutná dlouhodobá, intenzivní, celodenní péče a podpora při sebeobslužné činnosti u dětí s fyzickým postižením. (Pazlarová, 2016)

Pro pěstouny je náročná komunikace s dětmi, které mají omezené rozumové schopnosti, poruchy pozornosti, časté změny nálad apod. Pěstounům není příjemné, když se takovým chováním dítě projevuje na veřejnosti. Neví, jak se mají v této chvíli zachovat. (Pazlarová, 2016)

6.4. Lékařská péče

Pěstouni mají omezené pravomoci, co se týče lékařských zákroků. Každý zákrok musí schválit rodič. Tento podpis – souhlas pomáhají většinou od rodičů získat pracovníci na OSPODU. Když se nepovede získat souhlas a podpis rodičů, může být osloven soud a získán souhlas od soudu. Pokud se jedná o akutní vyšetření, není souhlas potřeba. (Pazlarová, 2016)

6.5. Možnosti podpory

6.5.1. Dostupnost

Pěstouni by měli mít maximální pomoc od odborníků a hlavně od doprovázejících organizací. Pokud to není možné, každý pěstoun by měl vědět, kam se v případě nutnosti obrátit. Na prvním místě je pomoc od klíčového pracovníka. (Pazlarová, 2016)

6.5.2. Emocionální podpora

Někdy pěstouni nepotřebují pomoc od odborníků, ale jen sdílet problém, který mají, s někým, kdo má stejný problém anebo jejich situaci zná. Pěstouni, kteří se starají o postižené dítě, se někdy cítí odstrčení. Cítí, že jsou vyloučeni z prostředí, které jim je známo. (Pazlarová, 2016)

6.5.3. Svépomocné skupiny

Velká pomoc je také od skupin tzv. svépomocných pěstounů. Když do NRP pěstouni přijmou dítě s postižením, měl by pomáhající pracovník dát rodině kontakty na pěstouny, kteří mají stejně postižené dítě, nebo stejnou zkušenost. Dobře to funguje i na FB, kde jsou uzavřené skupiny a pěstouni mohou mezi sebou komunikovat. Výhodou je dostupnost. Vždy je někdo online a může hned reagovat. (Pazlarová, 2016)

7 Dítě jiného etnika

Pokud si někdo chce vzít do NRP dítě jiného etnika, měl by to vše dobře zvážit a určitě nemít předsudky. Jedna pěstounka dokonce řekla, že člověk jiného etnikum musí mít rád, mít pro etnikum slabost, nikoliv přijmout dítě jiného etnika jako z nouze ctnost, protože by se jiného dítěte pěstouni nedočkali. (Zezulová, 2012)

Jsou dva základní postoje, jak se dá řešit etnická odlišnost dětí v NRP: umístění u pěstounů stejného etnika, umístění u pěstounů z většinové společnosti. Tyto varianty NRP prošly časem vývojem. Obě tyto varianty NRP mají svá rizika i výhody. (Pazlarová, 2016)

V České republice je v OSPOD velkou skupinou minorit romské etnikum. Ostatní minority v České republice (Vietnamci, Ukrajinci, Slováci, atd.) v rámci systému netvoří výrazné skupiny. V NRP jsou děti umísťovány v menším počtu. Nikde není statisticky uvedeno, kolik romských dětí, romských pěstounů a pěstounů romských dětí v systému je. Každopádně víme, že umístění romských dětí je u nás více složitě. (Pazlarová, 2016)

7.1. Geny - jaká jiná etnika přicházejí v úvahu

Každý člověk má geny jisté a jsou získané od rodičů i s etnickými znaky. Každý člověk vypadá jinak, a proto již na první pohled poznáme člověka jiného etnika. Pokud se rozhlédneme, které etnikum je u nás, můžeme vidět romské etnikum, vietnamské etnikum, mulaty nebo mongolské etnikum. (Zezulová, 2012)

Český národ má největší obavy z romských genů.

7.2. Romské dítě v NRP

Lidé se bojí vzít do NRP romské dítě, protože se obávají, co bude v budoucnosti. Nejvíce se bojí puberty. Romské děti, které si někdo vezme do NRP, mají strach hlavně z xenofobie. I když se snaží sebevíce zapojit do společnosti, ne všichni je přivítají bez předsudků. (Zezulová, 2012)

Také je problém, pokud si někdo vezme do NRP romské dítě, nemá strach ani tak o sebe, ale o dítě, aby ho společnost vzala bez předsudků a chovala se k nim normálně, jako ke každému jinému. Pěstouni nechtějí zažívat to, že jakmile se objeví někde s romským dítětem, aby jim ochranka stála za zády a pořád je kontrolovala, jestli něco nekradou apod. To pak zanechá na dítěti následky. Nemají důvod se chovat jinak,

když je společnost zaškatulkovala a změnit to nechce. Každé dítě si zaslouží milující rodinu, a to bez rozdílu barvy pleti. Každé dítě je individuální, a tak bychom k němu měli přistupovat. (Zezulová, 2012)

Určitě bychom tyto děti měli učit, jak se mají chovat v prostředí, které je nechce přijmout. Také není na škodu, pokud děti v NRP znají jiné děti, které vyrůstají v NRP. (Zezulová, 2012)

7.3. Umístění u pěstounů jiného etnika

- Pochopení – Pěstouni se snaží získat co nejvíce informací o původní rodině (kultura, zvyky, náboženství, apod.) Čím více informací rodina má, tím lépe mohou s dítětem pracovat a porozumět mu.
- Respekt – Pěstouni musí být trpěliví, musí se snažit respektovat dítě a jeho odlišnosti.
- Učení se – Pěstouni se musí naučit pracovat s dítětem v rámci kultury jak jeho, tak jejich. Musí se snažit používat obě kultury, aby se dítě cítilo v rodině dobře.
- Kompromis – Pěstouni vypovídají o hledání kompromisu. Snaží se pochopit jeho původ a respekt.
- Neshody - Pěstouni mají i špatnou zkušenost s pěstounskými dětmi. Špatně hledají kompromis mezi respektem ke kultuře dítěte a realitou života.
- Pocit dětí – Pěstouni mají pocit etnické odlišnosti dítěte. Děti špatně snášejí svoji odlišnost v rámci rodiny, tak i mimo rodinu.
- Vzdělání – Toto je pro pěstouny náročné. Jde o roli toho, kdo dětem dává informace o světě a společnosti, kde žijí. (Pazlarová, 2016)
- Seznámení s jinou kulturou - Pěstouni toto berou jako přínos pro sebe a pro ostatní děti v rodině. Naučí se nové poznatky o dané kultuře.
- Reflexe vlastní kultury – Díky nové kultuře se pěstouni zamýšlí nad svojí vlastní kulturou a vlastními kořeny.
- Příležitost ke sdílení – Pěstouni zapojí celou rodinu do sdílení kultury, tradic. Také se celá rodina zapojuje do různých tradic a slavení svátků.
- Sebedůvěra – Pěstouny vede sebedůvěra k posílení důvěry ve vlastní kořeny.
- Pokora – Pěstouni, setkají-li se s jinou kulturou, vede je to k pokoře vůči odlišnosti.
- Sdílení mezi dětmi – Pokud v jedné rodině je více dětí různých kultur, vede to k neformálnímu předávání informací, zkušeností a zapojení se do tradic.
- Osobní obětavost a nastavení - jednou z důležitých charakteristik u pěstounů, kteří se chtějí starat o děti jiného etnika, je jejich přání být pěstouny a také otevřenost vůči jiné kultuře.
- Otevřenost vůči dětem z jiných kultur - Dobré je, když pěstouni nemají vysoké nároky na děti.
- Kulturně otevřený rodičovský styl – Pěstouni by měli vědět, jaké dítě si do rodiny berou. Toto dítě umět respektovat.

- Schopnost podpořit sebedůvěru dítěte z jiného etnika – Pěstouni by měli umět podpořit dítě v NRP.
- Schopnost podpořit rozvoj schopností a dovedností dítěte – Pokud dítě přijde do rodiny, která má jiné etnikum, měli by ho pěstouni umět podpořit.
- Etnická příslušnost – Pěstouni pochází sami z minoritního etnika. Jsou vůči přijatým dětem otevřenější. Tato rodina má menší zábrany.
- Vzdělání – Pokud pěstouni mají nižší vzdělání (ZŠ, SŠ), je zjištěno, že nejsou tak otevření ke kulturním odlišnostem, než pěstouni s vyšším vzděláním. (Pazlarová, 2016)

7.4. Romské dítě v majoritní pěstounské rodině

Pokud přijmou pěstouni do NRP dítě romského etnika, přináší to v naší společnosti řadu situací, kdy se s tím musí vyrovnat jak děti, tak pěstouni.

7.4.1. Nároky na dítě

- Budování identity – Pěstounské dítě má budování identity mnohem složitější než běžné dítě.
- Přijmout odlišnost – Abychom pomohli dítěti vytvořit jeho vlastní identitu, musíme přijmout to, že je jeho identita odlišná.
- Postupně – Když začneme od začátku dítěti vysvětlovat, že jeho identita je odlišná, tak mu tím pomůžeme v budoucnosti.
- Přirozeně – Prvky, které dítěti pomohou rozvíjet jeho identitu, je dobré zahrnout do běžného života.
- Pozitivně – To, že máme doma dítě s jinou kulturou, bychom měli přijmout pozitivně.
- Plánovitě – Abychom správně rozvíjeli identitu dítěte v NRP, musíme udělat něco víc. Musím dát dítěti prostor pro jeho vlastní identitu. Měli bychom mít jasné postupy, které chceme realizovat.

7.4.2. Nároky na pěstouny

- Popření – Pěstouni nemluví o původu rodiny, vychovávají striktně, mají pravidla a měřítko majority.
- Odstřižení – Pěstouni netají romský původ dítěte, ale vyhýbají se tématu o romské etnice.
- Nahrazení – Pěstouni chtějí romský původ dítěte nahradit jiným exotickým původem (indickým, kubánským apod.)
- Zlehčení – Pěstouni zlehčují původ dítěte. Zároveň zdůrazňují jiné kvality života. Je důležité se soustředit na budoucnost a přítomnost.
- Přecenění - Pěstouni kladou důraz na romskou identitu. Snaží se ji vštípnit dítěti.

- Respekt ke kořenům dítěte – Pěstouni vnímají, jaké dítě je a berou ho tak. Pokud se dítě zeptá na svůj původ, pěstouni jsou otevření a hovoří o tom. (Pazlarová, 2016)

8 Kontakt dítěte v pěstounské péči s rodinou

Dříve se dívalo na pěstounskou péči jinak než nyní. V minulosti, když se umístilo dítě do NRP, tak se umísťovalo co nejdále od rodiny, aby pěstouni a dítě měli klid na normální život. Nyní tomu tak není. Pěstounská péče existovala jen v dlouhodobé formě. Nyní se také rozvíjí krátkodobá forma pěstounské péče.

Díky tomu nastala otázka, jak vymyslet styk dítěte se svou biologickou rodinou, aby neztratily společný kontakt. Také nastala otázka, jaké kompetence budou mít pěstouni a jaké biologičtí rodiče? A poslední otázka byla o tom, jak budou žít děti v pěstounské péči a zároveň získají alespoň základní poznatky o své biologické rodině? (Pazlarová, 2016)

8.1. Proč je dobré, aby dítě mělo kontakt se svými rodiči

Každé dítě by mělo znát své rodiče, aby vědělo, jaký původ má a kam sahají jeho kořeny. Důležité je také znát historii své rodiny. Pokud dítě nezná svůj původ, stává se, že si ho vymýšlí. Pokud dítě nezná svoji minulost, vyvolává to v něm řadu otázek, na které nemá odpovědi. Když dítě přemýšlí o své biologické rodině, nemůže si pořádně vytvořit vztah se svojí novou pěstounskou rodinou. (Pazlarová, 2016)

8.2. Proč je dobré pro rodiče, aby měli kontakt s dětmi

Když rodičům vezme stát dítě z jakéhokoliv důvodu, rodiče to vnímají jako svoje vlastní selhání. Mohou z toho být až deprivováni. Nevědí, jak to v budoucnosti bude. Rodiče přemýšlí o všem a jsou naštvaní na stát, na pracovníky státu, že jim vzali dítě, což má za následek nedůvěru a odmítání spolupráce. Pokud rodiče přijmou realitu a snaží se spolupracovat s orgány státu, je to to nejlepší, co může být. Dítě samotné je traumatizováno ze změny, která nastala v jeho životě, a kdyby přišlo ještě o své rodiče, je to pro něj hodně náročné.

Také kontakt dítěte s rodiči je pro rodiče motivující, aby svoji situaci řešili co nejrychleji, aby se jim dítě vrátilo do jejich péče. Čím déle je dítě bez rodičů, tím více klesá jeho šance na návrat do rodiny. (Pazlarová, 2016)

8.3. Proč je dobré pro pěstouny, aby děti měly kontakt s rodiči

Pokud je kontakt dítěte s rodiči možný a dobře naplánovaný, zlepšuje vztahy mezi dítětem a pěstouny. Dítě, které má kontakt se svojí rodinou a má o své rodině

informace, může ocenit péči pěstounů, má prostor pro budování vztahů mezi pěstouny a dítětem. Díky tomu se pěstouni mohou vyhnout obvinění, že nechtějí, aby se dítě s rodiči stýkalo. (Pazlarová, 2016)

8.4. Právní úprava kontaktu

Pokud mluvíme o nových trendech, tyto trendy jsou zakotveny v právní úpravě. Jedná se o zákon o SPOD (zákon č. 359/1999 Sb.). Tento zákon dává pěstounům povinnost, aby udržovali kontakt s rodiči dítěte, rozvíjeli a prohlubovali vztahy s jeho rodinou.

Pokud soud nestanoví jinak, je povinností pěstounů, aby se dítě stýkalo s rodiči. Když mluvíme o pěstounské péči na přechodnou dobu, je povinnost spolupráce pěstounů s rodiči dítěte. Je to jedna z podmínek pro výkon pěstounské péče na přechodnou dobu. (Pazlarová, 2016)

8.5. Posouzení vhodnosti kontaktu

V minulosti byl zakázán styk dítěte se svojí rodinou. Nyní by se měli pracovníci vyvarovat toho, aby dítě mělo styk s rodinou za každou cenu. Je potřeba individuálně zvážit, co bude pro dané dítě nejlepší.

Někdy samotný soud dá rozhodnutí o tom, aby se styk s dítětem a jeho rodinou omezil, či zakázal. Je to z vážných důvodů. Také se stane, že soud zbaví rodiče rodičovské odpovědnosti. Takto se zachová soud, pokud dítě bylo týráno, zneužíváno, nebo s ním bylo špatně zacházeno. (Pazlarová, 2016)

Také se dítě s rodiči nemusí stýkat, pokud samo nechce a vyslovuje nechuť ke kontaktu s rodiči. Soud, doprovázející organizace, a kolizní opatrovník musí prozkoumat situaci a zjistit, proč tomu tak je. Každopádně pracovníci musí dát dítěti najevo, že jsou tu pro něho a nic mu nehrozí. Dítěti by měla být umožněna větší podpora ze strany pěstounů. Měla by mu být nabídnuta při styku s rodinou možnost využití třetí osoby, popř. jiné neutrální místo. Pokud by ani toto nepomohlo, je možnost navrhnout jinou formu kontaktu. Dítě by se mělo dle svého věku umět vyjádřit k rozhodnutí, kterého se ho týká. Jeho názor je třeba respektovat. Pracovníci a pěstouni se musí také dívat na jeho neverbální vyjadřování při kontaktu s rodinou. (Pazlarová, 2016)

8.6. Formy kontaktu

Jakmile použijeme výraz kontakt, představíme si osobní kontakt mezi rodičem a dítětem. Ale kontaktů je více druhů. Mezi kontakty patří i psaní dopisu. Tato forma se používá u dětí, které bydlí daleko od rodičů. Hlavně z důvodu toho, aby neměli spolu osobní kontakt, protože rodiče ztratili rodičovská práva. A zejména, aby biologičtí rodiče nevěděli přesné místo pobytu dítěte. Dopisy se řeší formou zprostředkovatele. Pro dítě je to dobré v tom, že má alespoň vzdálený kontakt se svými rodiči. Jde o kontakt maximálně dvakrát do roka. Také se tato forma kontaktu používá, pokud jsou rodiče např. ve vězení, v léčebně, nebo v zahraničí apod. Rodiče se mohou s dítětem spojit telefonicky. Hlavně se jedná o starší děti, které již mají mobilní telefony. Také pěstouni mají alespoň přehled, s kým a jak dlouho komunikovaly. Tento kontakt by měl být upraven po dohodě.

Ukazatelem spolupráce bude to, když se bude dodržovat dohoda mezi pěstouny a rodiči. (Pazlarová, 2016)

Dalším výdobytkem moderní doby jsou sociální sítě. Což umožňuje kontakt mezi dítětem a rodičem častěji. Mluvím o kontaktu např. email, facebook, instagram apod. Pěstouni ale nemusí mít přehled o tom, jak často jsou děti v kontaktu se svými rodiči. (Pazlarová, 2016)

Pokud mluvíme o osobní formě kontaktu, i ta má různé podoby. Může to být i s asistencí třetí osoby. Třetí osoba může být sociální pracovník nebo pěstoun. Toto je po vzájemně dohodě. Tento kontakt je doporučen, pokud v rodině došlo k nějaké agresi, zneužívání, popř. pokud je zjištěno, že rodič má psychické problémy apod. Dítě musí vědět, že při kontaktu je v bezpečí a že mu nic nehrozí. (Pazlarová, 2016)

Další forma kontaktu je přímý kontakt bez asistence. Jde o formu, kdy rodiče chodí se svými dětmi na procházky, výlety, popř. mohou být na víkend doma. Tato forma kontaktu je nesmírně důležitá pro upevňování vztahu mezi dětmi a rodiči. (Pazlarová, 2016)

8.7. Plánování a příprava kontaktu

Pokud chceme mít úspěšný kontakt, je dobré si ho naplánovat a připravit. Dohoda je vyžadována u pěstounů na přechodnou dobu, ale je také dobré si ji vytvořit i u dlouhodobé pěstounské péče. Tato dohoda může být neformální, ale někdy je i stvrzena soudním rozhodnutím. Je to dobré pro dítě, protože ví přesně, kdy se uvidí

s rodičem, kdy si můžou zatelefonovat atd. A i rodiče vědí přesně, kdy se s dítětem spojí. Je to výhodné pro všechny strany (pěstoun, dítě i rodiče). (Pazlarová, 2016)

8.8. Dohoda o kontaktech

Pokud mají pěstouni v NRP více sourozenců z jedné rodiny, vytvořená dohoda může být u každého dítěte jiná. Záleží na více faktorech, např. přání dítěte, přání rodičů, možnosti a názor pěstounů, názor pracovníka apod. Je lepší a doporučená písemná forma dohody. (Pazlarová, 2016)

V dohodě musí být napsáno jméno a kontakty rodičů, také kontakty a jména pěstounů a pracovníka. Co se týče formy kontaktu, nemusí být vždy osobní. V dohodě je dobré zakotvit i formu telefonickou (kdy budou v kontaktu a v kolik hodin). Pokud se jedná o osobní kontakt, mělo by být uvedeno místo setkání a čas, kdy a na jak dlouho se rodina potká. (Pazlarová, 2016)

V dohodě by mělo být také uvedeno, kdo dítě předá rodičům a naopak, kdo pěstounům. Pěstouni by měli říci rodičům, pokud nastane nějaká změna. Mluvíme např. o alergii, dietě apod. (Pazlarová, 2016)

8.9. Soukromí dítěte a rodičů při kontaktu

Každé dítě má své soukromí, rodiče toto soukromí musí respektovat. Pokud je to možné, styk mezi dítětem a rodiči by měl být nerušený. Pokud se děti dlouho neviděly s rodiči a měl by to být pro ně stres, je vhodné zvážit, zda by pěstoun neměl být u kontaktu. Naopak, pokud se jedná o starší dítě, přítomnost pěstouna by pro dítě mohla být svazující a nemuselo by se tak otevřít vůči rodičům. Jde o individuální přístup, který se musí zvážit. (Pazlarová, 2016)

8.10. Další osoby důležité pro dítě

Stále mluvíme o rodičích dětí, ale dítě má širokou rodinu. Dítě má i prarodiče, popř. tety, strýce. I oni mají většinou zájem udržet kontakt s dítětem. Proto by se měl umožnit kontakt i jim. Pokud se stane to, že širší rodina nesouhlasí, aby dítě bylo v NRP, tak by měl pracovník pracovat s rodinou na tom, aby si na tuto situaci zvykli a až pak se mohli s dítětem stýkat. Pokud by si na tuto myšlenku nezvykli, znamenalo by to zbytečný stres pro dítě. Než si na danou situaci rodina zvykne, je dobré využít jinou formu kontaktu, např. písemnou formu. Také se může stát, že dítě má sourozence a nejsou umístěni do

jedné rodiny. I oni by měli mezi sebou mít kontakt, aby na sebe nezapomněli. Pro děti je to traumatizující, pokud spolu žili a teď je od sebe odtrhli. (Pazlarová, 2016)

8.11. Překážky při kontaktu

Někdy se stane, že při styku rodičů s dětmi nastávají problémové situace, které je nutné vyřešit. Proto je dobré mezi sebou mít, v rámci možností, dobrý vztah a mít dobrou komunikaci. Jde o komunikaci mezi pracovníkem, pěstouny a rodiči. Pokud je nějaký problém, měl by se řešit prostřednictvím pracovníka. Daný problém by neměli řešit sami pěstouni. (Pazlarová, 2016)

8.11.1. Překážky na straně rodičů

- Rodiče nepřijdou, jak bylo domluveno.
- Rodiče nedodrží domluvené časy.
- Rodiče se dostaví v duševním nebo tělesném stavu, který návštěvu problematizuje.
- Rodiče častými kontakty narušují běžný denní režim dítěte. (Pazlarová, 2016)

8.11.2. Překážky na straně pěstounů

- Přijmout rodiče dítěte jako součást jeho přirozeného sociálního prostředí.
- Osobní pochybnosti.
- Obavy o dítě.
- Obavy o vztah s dítětem. (Pazlarová, 2016)

8.12. Role pracovníka

Podpora by měla být poskytnuta všem, kterých se NRP týká (rodičům dítěte, pěstounům i dítěti). (Pazlarová, 2016)

8.12.1. Podpora rodičů dítěte

Rodiče podporu potřebují, protože pokaždé, když se setkají s dítětem v PP, tak to může být pro ně špatná zkušenost. Rodiče si vzpomenou, že v minulosti selhali a proto nejsou se svým dítětem. Je důležité připravit rodiče na kontakt s dítětem.

Pracovník by měl pomoci rodičům:

- Naplánovat setkání
- Promyslet průběh návštěvy
- Kde a za jakých okolností dojde k setkání

- Místo setkání a délka setkání
- Plán společných aktivit
- Rodiče mohou po dohodě dítěti donést malý dárek
- Ukončení návštěvy je emocionálně náročné pro všechny
- Pracovník by měl zhodnotit návštěvu a dát všem zpětnou vazbu
- Pracovník má za úkol vést rodiče k naplňování zásad napomáhajících úspěšnému průběhu kontaktu (Pazlarová, 2016)

8.12.2. Podpora pěstounů

- Pomoc s organizací, plánováním i realizací kontaktu, emocionální podpora
- Pracovník má za úkol řešit jakékoli problémy (Pazlarová, 2016)

8.12.3. Podpora dítěte

- Připravit dítě na kontakt s rodičem (Pazlarová, 2016)

9 Duhová skleněnka z.s.

9.1. Poslání

Doprovázející organizace pro pěstouny pomáhá pěstounům tím, že jim poskytne informace, které potřebují. Dále jim pomáhá s odbornou pomocí, podporuje je a také se snaží, aby předcházela rodina sociálnímu vyloučení. Pomáhá jim chránit práva a zájmy dětí. Usiluje o sociální začlenění a dále o pozitivní změnu v životním způsobu rodiny. (<http://duhovasklenenka.cz/poslani-cile-a-vymezeni-organizace/>)

9.2. Cíle

Doprovázet a podporovat náhradní rodiny, a to tak, že:

- mají informace související s péčí o dítě a jeho výchovou (řešení výchovných, vzdělávacích, sociálních a jiných problémů)
- mají kompetence k výchově svěřených dětí, tudíž jsou schopni zajistit bezpečné fungující zázemí (umí využívat své vnitřní i vnější zdroje)
- mají informace o návazných službách – vědí, kam se v případě problémů obrátit, kde hledat podporu
- znají svá práva i povinnosti (např. mají informace o sociálním zabezpečení apod.)
- mají náhled na svou situaci
- umožňují bezpečný kontakt či doprovod dítěte s biologickou rodinou

Zvyšovat informovanost odborné i laické veřejnosti o náhradní rodinné péči a zajistit vzdělání pro pěstouny, a to tak, že:

- pořádáme a účastníme se akcí propagujících naši službu
- vydáváme výroční zprávy
- navazujeme a prohlubujeme spolupráci s odborníky začleněnými do systému sociálně – právní ochrany dětí, především se sociálními pracovníky orgánů sociálně – právní ochrany dětí
- pořádáme jednodenní a vícedenní vzdělávání pro pěstouny/poručníky (náhradní rodiny)
- podporujeme setkávání pěstounů/poručníků (náhradních rodin) v rámci svépomocné skupinky – klubu pěstounů, zaměřené na konkrétní témata v rámci NRP nabízíme poradenské služby (<http://duhovasklenenka.cz/poslani-cile-a-vymezeni-organizace/>)

9.3. Kdo je cílovou skupinou pro doprovázející organizace

- 1) Osoby v evidenci (pěstouni na přechodnou dobu, kteří již pečují o svěřené dítě)
- 2) Osoby v evidenci (pěstouni na přechodnou dobu, kteří nemají ve své péči momentálně svěřené dítě)
- 3) Děti, které jsou zdravotně znevýhodněné
- 4) Poručníci/pěstouni
- 5) Děti, které žijí v náhradních rodinách (přijaté či vlastní)

Dále může organizace pomoci jakémukoliv dítěti, které chce pomoci a požádá o pomoc. Také poskytnou informace všem zájemcům o pěstounskou péči. (<http://duhovasklenenka.cz/poslani-cile-a-vymezeni-organizace/>)

9.4. Hodnoty a principy

Organizace se snaží motivovat klienty k péči o děti. Podporuje je, aby klienti byli samostatní. Sociální pracovníci naslouchají dětem. Mají individuální přístup ke všem klientům. Nejvíce se věnují a hájí zájmy, potřeby a práva dítěte, dle čl. 3 Úmluvy o právech dítěte. Snaží se o sociální posílení v začleňování klientů. S klienty spolupracují na principu partnerství. Hlídnou si, aby vše bylo v rámci dodržování lidských práv a základních svobod při výkonu činnosti. Dále klienty podporují ve svém přirozeném sociálním prostředí. Postupují dle etického kodexu organizace. Všechny informace o klientovi se řídí dle postupu při výkonu sociálně – právní ochrany dětí. Dítě je subjekt v rozhodovacím procesu. (<http://duhovasklenenka.cz/poslani-cile-a-vymezeni-organizace/>)

9.5. Formy školení pro pěstouny

- 1) Jednodenní školení a semináře v rozsahu max. 8 hodin
- 2) Víkendové pobyty
- 3) Samostudium
- 4) Týdenní pobyty (školení max. 24 hodin)
- 5) Klubové setkání

(<http://duhovasklenenka.cz/vzdelavani/>)

10 Aktuální trendy a situace

Dříve pěstounská péče znamenala 100% nasazení bez adekvátního finančního zázemí a ocenění. Jde o kvalitní a velmi stabilní základ našeho trvalého zázemí pro děti, proto by se na něj ani v dnešní době nemělo zapomínat. (Pazlarová, 2016)

Velké množství změn v oblasti pěstounské péče, které novela definuje, nastalo po roce 2013.

První změna nastala ve *vyhodnocení situace dítěte*. Obce s rozšířenou působností musí pravidelně vyhodnocovat situaci dítěte a jeho rodiny. Dále pomáhají osobám odpovědným za výchovu dítěte a rodičům a i pěstounům. Obecní úřad je povinen za pomoci rodiny a osoby odpovědné za výchovu vytvořit individuální plán ochrany dítěte.

Druhá změna nastala u *osoby pověřené výkonem sociálně právní ochrany*. Sociální pracovníci mohou díky této změně uzavírat dohody o výkonu pěstounské péče. Mohou zajišťovat realizaci přípravy žadatelů o zprostředkování pěstounské péče. Dále mohou zajistit odborné poradenství a pomoc těmto žadatelům.

Třetí změna je u *přípravy žadatelů*. Časová dotace je 48 hodin. Pěstouni na přechodnou dobu mají dotaci na 72 hodin. Tuto přípravu musí absolvovat i děti, které v rodině žijí. Vše je třeba uskutečnit před přijetím dítěte do pěstounské péče. Nově je zde zahrnuté v minimálním rozsahu i poradenství.

Čtvrtá změna nastala u *práv pěstounů*. Pěstouni mohou požádat o pomoc, pokud si musí vyřídit nezbytné osobní záležitosti, nebo je-li dítě nemocné. Také mohou požádat o respitní péči v rozsahu 14 dnů za kalendářní rok, pokud jsou děti starší dvou let. Dvakrát do roka mají pěstouni nárok na bezplatné vzdělávání a na zajištění odborné pomoci. Zároveň mohou pěstouni požádat o asistentku, která jim bude nápomocná při styku s rodiči.

Pátá změna nastala u *povinností*. Pěstouni se musí vzdělávat průběžně, a to v rozsahu 24 hodin za rok. Dále musí pěstouni umožnit dítěti styk s biologickou rodinou.

Šestá změna nastala u *dohody o výkonu pěstounské péče*. Dohoda musí být uzavřena do 30 dnů od převzetí dítěte do péče. V dohodě musí být zakotvena všechna práva a povinnosti obou stran. Je třeba, aby vše bylo v souladu s individuálním plánem ochrany dítěte.

Sedmá změna nastala u *sledování výkonu pěstounské péče*. Pověřený pracovník musí alespoň jednou za dva měsíce osobně dojít do rodiny a jednou za půl roku napsat zprávu pro OSPOD.

Osmá změna nastala u *výpovědi dohody o výkonu pěstounské péče*. Každý pěstoun může dát výpověď bez udání důvodu a uzavřít smlouvu s jiným subjektem. Organizace také může odstoupit od smlouvy, a to v případě, že byly ze strany pěstouna opakovaně a závažným způsobem porušeny uvedené povinnosti. (Pazlarová, 2016)

11 Novela o sociálně – právní ochraně dětí čeká na projednání v Poslanecké sněmovně

Dle tiskové zprávy z ledna 2021 počet přechodných pěstounů klesá. V loňském roce jich bylo jen 593, což je o 58 pěstounů méně než v roce 2017. Přechodní pěstouni se nehlásí, z důvodů nízkého finančního ohodnocení. Nemohou z něj totiž pokrýt veškeré náklady na dítě. Tato novela navrhuje zvýšit odměny pěstouna z 20 000 na 22 000 Kč. Navíc by měli dostat jednorázový příspěvek při převzetí dítěte, a to dle věku dítěte od 8 000 do 10 000 Kč. Další změnou by mělo být zvýšení odměn dlouhodobým pěstounům, pokud pečují o sourozence, či o dítě s hendikepem.

Další novinkou v novele je pomoci organizacím, které pomáhají pěstounským rodinám. Těmto organizacím by se měl navýšit státní příspěvek na výkon pěstounské péče ze 48 000 Kč na 54 000 Kč za rok.

Zásadní novelou je zákaz dávání dětí do ústavní péče do věku 3 let. Tato novela také řeší situaci mladých lidí, kteří opouštějí ústavní zařízení či pěstounskou péči. Tyto děti budou nově dostávat finanční příspěvek při studiu ve výši 15 000 Kč měsíčně. Počítá i s tím, že se jim pomůže s hledáním bydlení a zaměstnání. (https://www.mpsv.cz/documents/20142/2061970/26_01_2021-TZ_novela_SPOD.pdf/8ba7649a-73ad-a6da-c168-2739f2e82807)

II. Praktická část

12 Metodologie výzkumu

Praktická část bude volně navazovat na část teoretickou. V teoretické části bakalářské práce jsme zjistili, co je pěstounská péče a její specifika.

V praktické části nejdříve bude přiblížen cíl výzkumu, výzkumné otázky a výzkumný problém.

Poté se tato práce zaměřuje na užitou metodu výzkumu a charakteristiku výzkumného vzorku.

Je zde také popsána realizace výzkumu a zpracování dat. V samotném závěru najdeme vyhodnocení výsledků a diskuzi.

12.1 Cíl výzkumu

Toto téma, které bakalářská práce řeší, bylo vybráno, protože mě tato problematika zajímá. Myslím si, že toto téma je pořád diskutované. Hodně lidí o této problematice nic neví, nebo mají zkreslené informace.

Lidé by měli o této problematice vědět více a hlavně pravdu.

Společnost by měla být o této problematice informována od lidí, kteří tuto problematiku řeší dnes a denně, od samotných pěstounů, protože jenom oni nám dokážou popsat, co je to pěstounská péče, co je s ní vše spojené a co denně řeší.

V samotném cíli této bakalářské práce chci zjistit, jak se biologičtí rodiče zajímají o své děti, jestli se s nimi stýkají, popř. jak často. Dále bych chtěla zjistit, jaké navazující služby pěstoun s dítětem využívá a jaký vztah má dítě ve školním zařízení a jaké formy školení pěstoun využívá (popř. jestli má nějaké problémy v kolektivu, s učením apod.).

12.2. Výzkumný problém a výzkumné otázky

Podlé Holé et al. (2013, s. 124) je formulace výzkumného problému důležitou součástí každého výzkumu a od ní se dále odvíjí všechny následující části výzkumu. Smékal (in Miovský, 2006, s. 123) uvádí, že výzkumný problém je závislý na předběžném vědění o nevědění, na tušení toho, co dosud neznáme, ale jsme schopni vymezit alespoň jakýsi předpoklad, který postupně pomocí výzkumné otázky zpřesňujeme.

Výzkumný problém pro tuto bakalářskou práci je:

Mají rodiče zájem o své děti?

Dále budu řešit výzkumnou otázkou. Podle Holé et al. (2013, s. 124) by měla být výzkumná otázka formulována jasně a mělo by na ni být v rámci zamýšleného výzkumu odpovězeno.

Hlavní výzkumnou otázkou je:

Stýkají se biologičtí rodiče s dítětem?

Dílčí výzkumné otázky:

- 1) Jak často?
- 2) Jakým způsobem se biologičtí rodiče stýkají s dítětem (s dětmi)? Chtějí se děti stýkat s rodiči?
- 3) Jaké navazující služby s dítětem pěstoun využívá?
- 4) Jaké formy školení pěstoun využívá?

12.3 Charakteristika výzkumného vzorku

Výzkumný vzorek tvoří pěstouni z neziskové organizace Skleněnka. Organizace je doprovodná organizace pro pěstounské rodiny.

Tato organizace byla vybrána záměrně. Je ve stejném městě, kde bydlím a pracuji.

Výzkumný vzorek byl vybrán autorkou práce, která si přes ředitelku organizace vybrala 6 respondentů.

Kritéria pro výběr respondentů byla následující:

1. Museli souhlasit s vyplněním rozhovoru za pomoci telefonu či Skypu a s nahráváním rozhovoru.
2. Rozhovor bude veden řízený, aby lidé neodbíhali od tématu
3. Musí patřit pod doprovodnou organizaci Skleněnka
4. Respondenti museli být pěstouni s praxí
5. Výběr vzorků otevřené kódování

Tabulka 1 Popis geografických údajů respondentů

| Respondent | Věk | Vzdělání | Druh pěstounské péče | Délka pěstounství | Pěstouni mají v péči: |
|------------|-------|----------|----------------------|-------------------|-----------------------|
| R1 | 39/45 | SŠ/VŠ | KPP | 22 měsíců | 1 |
| R2 | 47 | SŠ | KPP | 11 roků | 4 |
| R3 | 41/44 | SŠ/VŠ | KPP | 7,5 roku | 1 |
| R4 | 40/44 | SŠ/VŠ | KPP | 11 let | 1 |
| R5 | 49 | VŠ | KPP | 11,5 roků | 1 |
| R 6 | 47 | SŠ | KPP | 14 et | 1 |

12.4 Druh a metody výzkumu

Pro realizaci a získání potřebných dat výzkumu byl zvolen kvalitativní výzkum. *Kvalitativně orientované výzkumy vycházejí z fenomenologie, která zdůrazňuje subjektivní aspekty jednání lidí, a tudíž kvalitativně orientované výzkumy připouštějí existenci více realit. Z rozdílných filozofických východisek vyplývají i další rozdíly (cíle výzkumu, přístup badatele apod.).* (Chráska, 2007, s. 32)

Tato strategie byla zvolena, protože můžeme proniknout více do dané problematiky a hlavně se dá zjistit stanovisko a názory určitých osob.

Byla použita metoda rozhovoru s pěstouny. Rozhovor byl zvolen strukturovaný a měl sedmáct otázek. Některé otázky měly v sobě zahrnuté podotázky.

Kvalitativní rozhovor vyžaduje dovednost, citlivost, koncentraci, interpersonální porozumění a disciplínu. Je obvykle třeba učinit řadu rozhodnutí ohledně obsahu otázek, jejich formu a i pořadí. Dále se musí uvážit délka rozhovoru. Zvláštní pozornost je nutné věnovat začátku a konci rozhovoru. Kvalitativní rozhovor není pouze sběr dat, ale může mít i intervenční charakter. (Hendl, 2005, s. 166 – 167)

12.5 Realizace výzkumu

Výzkum probíhal na podzim roku 2020. Tento rok je rokem netradičním. V tomto roce vláda vyhlásila nouzový stav, na jaře a na podzim. Nemohla jsem volit klasickou metodu rozhovoru, ale musela jsem improvizovat.

Rozhovory byly uskutečněny za pomoci telefonu či skypu. Na začátku rozhovoru jsem se představila, sdělila jim, proč tento rozhovor se uskutečňuje, požádala jsem je, abych mohla rozhovor nahrávat. Řekla jsem jim, že jde o anonymní rozhovor,

a že rozhovory budou použity jen pro studijní účely, pak budou smazány. Použila jsem strukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami.

Strukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami je připraven z řady pozorně připravených otázek, na které respondenti odpovídají. Jejím účelem je co nejvíce minimalizovat dojem tazatele na kvalitu rozhovoru. Tento rozhovor je dobré volit, když rozhovor nemůžeme opakovat a máme málo času na respondenta. (Hendl, 2005)

Rozhovor byl formou otevřených otázek. Pěstouni mohli volně odpovídat. Otázky jsem měla připravené. Respondentům, kteří byli ochotni se mnou udělat rozhovor za pomoci telefonu a skypu, jsem se přizpůsobila. Domluvili jsme si čas a den, kdy respondenti měli čas, zavolala jsem jim. Většina respondentů nikdy rozhovor nedělala. Naštěstí nikdo neviděl nahrávací zařízení, myslím si, že to bylo pro ně lehčí.

Rozhovor trval v rozmezí 30 – 60 minut.

12.6 Zpracování dat

Zpracování dat bylo prováděno formou transkripce rozhovorů a dále technikou otevřeného kódování. Rozhovory byly nahrávány a poté přepsány do doslovné písemné podoby. Tyto přepisy rozhovorů najdete v příloze. Tuto techniku otevřeného kódování též najdete v příloze.

Otevřené kódování je součástí analýzy, která se zabývá označováním a kategorizací pojmů prostřednictvím bedlivého zkoumání údajů. Během otevřeného kódování jsou údaje rozebrány na jednotlivé části a důkladně prozkoumány. Porovnáváním jsou vyzkoumány podobnosti a rozdíly. Během tohoto postupu jsou zvažovány a zjišťovány naše vlastní i cizí předpoklady o jevu, což přivádí k novým objevům (Strauss a Corbinová, 1999, s. 43).

13 Vyhodnocení výsledků

V této kapitole si shrneme jednotlivé pěstounské rodiny, se kterými byl prováděn rozhovor, rozebereme si kategorie, podle kterých bylo prováděno vyhodnocení rozhovorů. Na konci budou napsány výsledky výzkumného šetření, které jsou rozděleny do jednotlivých kategorií.

13.1. Charakteristika pěstounských rodin

Zde budou krátce popsáni pěstouni, jak dlouho pěstounskou péčí vykonávají, proč se rozhodli pěstounskou péčí vykonávat, jestli se jim líbí forma školení a jakou formu školení využívají.

Charakteristika pěstounské rodiny č. 1

První rodina vykonává pěstounskou péči 22 měsíců. V této rodině jsou pěstouni oba manželé a rozhodli se tuto činnost vykonávat, protože nemají spolu děti, které chtěli. Pěstouni sdělili, že chtěli adopci, ale na OSPODU jim při úvodní schůzce řekli i o dlouhodobé pěstounské péči. Po zvážení zjistili, že i tato varianta je dobré řešení. Pěstounům se líbí vícedenní školení. Pěstouni sdělili, že pěstoun by měl mít otevřené srdce i náruč a myslí si, že nic jiného není potřeba.

Charakteristika pěstounské rodiny č. 2

Tato rodina vykonává pěstounskou péči již 11 let. Pro pěstounskou péči se rozhodli proto, že chtěli zajistit pro některé z dětí z dětského domova úplnou rodinu. Měli volné místo u stolu i v srdci. Pěstounka sdělila, že manžel již nechtěl mít vlastní děti. Myslí si, že po tolika letech jsou již přeškoleni a berou školení jako nutnost. Dříve jezdívali na víkendové školení, nyní spíše využívají samostudium. Uvítali by distanční studium, a to ve večerních hodinách. Pěstoun sdělil, že by pěstouni měli být trpěliví, měli by mít nadhled, smysl pro humor, empatictí, rozhodní a silní lidé.

Charakteristika pěstounské rodiny č. 3

Třetí rodina vykonává pěstounskou péči 7, 5 roku. V této rodině jsou pěstouni oba manželé. V jejich okolí se objevilo dítě, které je potřebovalo, a vlastní děti nemají. Tato rodina má ráda interaktivní vzdělávací semináře na téma, které si vyberou sami. Vybírají si školení pečlivě. Podle těchto pěstounů by měl být pěstoun trpělivý, měl by mít chuť se učit, schopnost fungovat za téměř všech okolností, znát své limity a hranice

a umět si říct o pomoc. Často si jí taky musí sám najít. Netvrdit, co všechno nejde, ale hledat způsoby, jak to půjde. Věřit dítěti, o které se stará a věřit sám sobě, že to zvládne, ač to někdy vypadá naprosto nemožně. Nevzdávat se, když je ještě nějaká naděje, ale umět včas říct, že něco už opravdu nezvládne.

Charakteristika pěstounské rodiny č. 4

Čtvrtá rodina vykonává pěstounskou péči 11 let. V této rodině jsou pěstouni oba manželé. Manželé vykonávali povolání vychovatele v dětském domově. Chtěli velkou rodinu a také mít svůj dětský domov, ale vláda v roce 2007 zamítla jejich návrh, a proto se rozhodli vykonávat pěstounskou péči. Manželé si myslí, že je špatné školit pedagogy a lidi se základním vzděláním jedním kurzem. Jsou rádi za audio knihy.

Pěstoun by měl být podle těchto pěstounů vyrovnaný člověk, trpělivý, sebevědomý, empatický, měl by být flegmatický, laskavý, vnímavý, soucitný, měl by ctít morálku a etické hodnoty a měl by být klidný. Měl by mít rodinu jako prioritu života.

Charakteristika pěstounské rodiny č. 5

Manželé vykonávají pěstounskou péči již 11, 5 let. Chtěli pomoci znevýhodněnému dítěti. Přednáškové školení jim nevyhovuje. Raději měli kluby pěstounů, kde vzájemně sdílejí zkušenosti. Pěstounka zemřela již před 4 lety. Pěstoun sdělil, že pěstouni by měli být především trpěliví, chápaví a přátelští.

Charakteristika pěstounské rodiny č. 6

Šestá rodina vykonává pěstounskou péči již 14 let. Manželé se rozhodli pro pěstounskou péči, protože mají dospělého syna, manžel pracuje mimo domov a domů jezdí sporadicky. Pěstounka sdělila, že chtěla mít ještě dítě, nejlépe holčičku. Díky tomu se začala zajímat o pěstounskou péči. Chtěla pomoci osamělému dítěti. Líbí se jim dopolední vzdělávání i víkendové. Najde se někdy i školení, které pěstouny nebaví.

Podle posledního pěstouna by všichni pěstouni měli být laskaví, hodní vstřícní, trpěliví, flexibilní, pohotví. Měl by být rodinný typ. Měl by být trochu osobnost, nenechat si všechno líbit a být aspoň trochu průbojný. Měl by být kamarádský a umět spolupracovat s ostatními. Empatický, měl by umět porozumět i rodičům přijatého dítěte.

13.2. Vyhodnocení rozhovorů

Pomocí otevřeného kódování z přepsaných rozhovorů vzniklo šest kategorií:

- 1) Kontakt s biologickou rodinou
- 2) Jakým způsobem probíhá kontakt
- 3) Mají děti zájem o kontakt s rodiči
- 4) Formy školení, které využívají pěstouni
- 5) Jaké navazující služby s dítětem využívají pěstouni
- 6) Podpora ze strany organizace

V přílohách se nachází doslovná transkripce rozhovorů s pěstouny. V přepsaných rozhovorech jsem dále provedla kódování za pomoci sedmnácti barev, které znázorňují šest kategorií.

Vyhodnocení kategorií je uvedeno v nadcházejících podkapitolách.

13.2.1 Kontakt s biologickou rodinou

První kategorie byla zhotovena na základě kódů vytvořených z odpovědí na otázku, které se týkají styku dítěte s biologickými rodiči. Tato kategorie je označena barvou: **Kontakt s biologickou rodinou**

Jednotlivé kódy: nestýkají se, kontakt se sourozenci, pravidelný kontakt, kontakt po telefonu, skypu, messengeru, popř. písemně.

Z odpovědí respondentů spíše vyplývá, že biologická rodina nemá zájem o styk se svými dětmi, popř. minimální.

R1 Odpověděli, že nemají zkušenost s biologickými rodiči, nejeví zájem a nestýkají se. Pěstouni odpověděli na otázku, zda se stýkají biologičtí rodiče s dítětem toto:
„Biologičtí rodiče se s dítětem nestýkají. Viděli jsme je pouze jedenkrát, a to u soudu. Neprojevili zájem o kontakt.“

R2 Pěstounka sdělila, že je to různé, protože má v péči 4 děti z 3 různých rodin. Odpověď na otázku: Stýkají se rodiče s dětmi?
„Je to různé. Mám v pěstounské péči 4 děti z 3 rodin. V pravidelném kontaktu momentálně není nikdo, ale všichni o sobě navzájem vědí a občas se vidí.“

R3 Pěstouni řekli, že je to individuální, protože se zajímají rodiče i prarodiče, ale má to svá úskalí. Matka volá, ale k telefonu chce jen pěstounku. Otec chce pravidelný kontakt, ale je urážlivý, již se 3 roky neozval. Babička kontaktuje také pěstouny. Odpověď na otázku: Stýkají se rodiče s dětmi?

„Maminka volá každou chvíli, kontakt po telefonu je, ale pouze se mnou a s pozdravováním dítěte. Osobně se vidají jednou za 2-3 měsíce, jak to především její aktuální situace dovolí. Otec vyžadoval pravidelný kontakt cca 3 týdny, měsíc atp. Jednou se však odmlčel – urazil se, že dítě má po kontaktu s ním psychické problémy, 3 roky se již neozval. Babička – matka otce – se neustále snaží ovládat nás přes kontakty s dítětem. Ale naštěstí už to není tak časté a po rozumném konsensu jsme přistoupili na osobní kontakt s asistencí 1x za půl roku na max. 2 hodiny a v mezičase si píšou zprávy na telefonu a občas pošle pohled. Syn o kontakt až tak nestojí, kromě kontaktu s maminkou. Ale je rád, že ví, že táta žije. Nemůže pochopit, že se mu vůbec neozývá.“

R4 Otázka: Stýkají se rodiče s dítětem? Odpověď – ne.

R5 Otázka: Stýkají se rodiče s dítětem? Odpověď:

„Otce neznáme, matka se neozvala 10 let, nevíme, kde je. Po osmi letech bez kontaktu se podařilo najít sourozence, s nimi jsme v občasném písemném kontaktu.“

R6 Prozradila, že nemají zkušenost s biologickými rodiči, protože nejeví zájem a nestýkají se. Pěstouni – otázka: Stýkají se biologičtí rodiče s dítětem?

„Maminka se o Jitku nezajímá vůbec. Z počátku získávala informace od svých rodičů (Jitčinych prarodičů), ale teď nedělá už ani to. Stýkáme se jen s babičkou a dědou z matčiny strany. Otec ještě minulý rok za Jitkou přijel. Jezdil každý rok na její narozeniny. Letos se vůbec neozval. Jitce je to však jedno. O biologické rodiče nejeví žádný zájem.“

13.2.2 Jakým způsobem probíhá kontakt

Druhá kategorie byla sestavena z kódů, kde bylo zjištěno, jakým způsobem probíhá kontakt s rodiči. Kategorie je označená následující barvou: **Jakým způsobem probíhá kontakt.**

Jednotlivé kódy: nestýkají se, pravidelný kontakt, po telefonu, písemně

Z těchto odpovědí vyplývá, že se stýkají spíše sporadicky, popř. po telefonu, či je písemný kontakt. Bylo zjištěno, že někde se spíše vídají sourozenci a děti s prarodiči než rodiče a děti.

R1 Tuto otázku jsem respondentům nepokládala, protože mi na ni odpověděli v předešlé otázce.

„Rodiče se s dítětem nestýkají.“

R2 Pěstounka odpověděla, že je to různé, protože má více dětí z více rodin u sebe. Pěstounka odpověděla na otázku toto:

„Opět je to různé. Telefon, skype, messenger, pokud je rodič ve výkonu trestu, tak písemně, občas osobně (na neutrální půdě, u nás doma, i ve výkonu trestu.“

R3 U těchto pěstounů je kontakt dobrý. Pěstouni sdělili na otázku toto:

„Rodiče volají na whatsapp, videozprávy a zprávy, pohledy, dopisy a osobní kontakt.“

R4 Tuto otázku jsem respondentům nepokládala, protože mi v předešlé otázce sdělili, že se rodiče s dítětem nestýkají.

R5 Pěstoun řekl, že se stýká jen s jedním ze sourozenců. Jeho odpověď:

„S jedním ze 4 sourozenců - telefon, facebook.“

R6 Děti se stýkají pravidelně s prarodiči a volají si.

Odpověď na otázku: *„S otcem a prarodiči to býval většinou osobní kontakt. Nyní se již vídáme jen s babičkou a dědou. S nimi si i pravidelně voláváme.“*

13.2.3 Chtějí děti kontakt s rodiči

U třetí kategorie byly sestaveny další kódy, kdy jsme zjišťovali zájem dětí o kontakt s rodiči. Tato kategorie je označena barvou: **Chtějí děti kontakt s rodiči**

Jednotlivé kódy: nechtějí se stýkat, nevzpomenou si, neví o rodičích

Z těchto odpovědí vyplývá, že děti se nechtějí stýkat s rodiči.

R1 Sdělili, že: *„Malá má v tuto chvíli necelé tři roky a zatím o svých biologických rodičích neví. Samozřejmě jí to časem šetrně vysvětlíme. Rozhodnutí, zda se chce s rodiči stýkat, bude záležet na ní.“*

R2 Odpověděla: *„Děti mají různá období, někdy by rodiče vidět chtěly, po většinu času si však na ně nevzpomenou.“*

R3 Řekl: *„Ano, s maminkou se kontaktuje syn rád, s otcem má ambivalentní vztah (posttraumatická stresová porucha), babičce vysloveně nerozumí (babička pro něj používá nesrozumitelná souvětí, ptá se na věci, na které syn nezná odpověď a neodpovídá na jím položené otázky).“*

R4 Odpověděli na tuto otázku *„ne“*

R5 Prozradili na otázku: *„S matkou se stýkat nechce.“*

R6 Odpověď pěstounky byla: *„Ne“*

13.2.4. Jaké formy školení využívají pěstouni

U čtvrté kategorie se zjišťovalo, jestli se pěstounům líbí forma školení, popř. jestli by něco změnili, jakou formu školení nejčastěji využívají. Z toho byly vytvořeny kódy, které jsou označeny barvou: **Jaké formy školení využívají pěstouni.**

Jednotlivé kódy: denní, víkendové, samostudium, audioknihy

V této otázce je to nerozhodné, někdo uvítá víkendová školení, někdo denní a někdo raději se sejde s pěstouny a sdělí si, co potřebují.

R1 Pěstounům se líbí víkendové školení. Jejich odpověď od pěstounů je níže uvedena:

„Líbí se nám vícedenní školení, které doprovodná organizace pořádá. Je to přínosné i v tom, že se setkáváme s jinými pěstouny a můžeme se podělit o případné zkušenosti.“

R2 Odpověď:

„Po 11 letech pěstounství už máme s manželem pocit, že jsme trochu přeškolení (smích). Bereme to jako nutnost, se kterou nic nenaděláme. Dříve jsme využívali víkendová školení, teď v době karantény atd. využíváme možnost samostudia. Uvítali bychom možnost distančního studia ve večerních hodinách.“

R3 Odpověď: *„Líbí se nám interaktivní vzdělávací semináře na námi vybraná témata. Nešli bychom na školení, která jsou určena pro nás, jen abychom měli „odkroucené“ hodiny. Pečlivě si vybíráme.“*

R4 Odpověď: *„Je těžké školit pedagogy a lidi se základním vzděláním jedním kurzem. Vyhovují nám audio knihy.“*

R5 Tvrdí: *„Školení formou přednášek mi zpravidla nevyhovuje. Preferuji kluby pěstounů se vzájemným sdílením zkušeností.“*

Poslední odpovídající byla R6, která odpověděla následovně: *„Dříve jsem využívala dopolední vzdělávání. Letos jsme byli na víkendu. Líbí se mi obě formy. Jen na to dopolední jezdí převážně již starší pěstouni a témata jsou pro mě převážně známá, takže občas mě to nebaví.“*

13.2.5. Jaké navazující služby s dítětem využívají pěstouni

Pátá kategorie se zabývá navazujícími službami pro děti. U této kategorie se zjišťovalo, jaké formy služeb pěstouni s dítětem (s dětmi) využívají. Tato kategorie má barvu: **Jaké navazující služby s dítětem využívají pěstouni.**

Jednotlivé kódy: žádné, PPP, logopedie, psychologická poradna, psychiatr, foniatrie

Z této otázky vyplývá, že nejvíce pěstouni s dětmi navštěvují pedagogicko – psychologickou poradnu, logopedii, psychologa a psychiatrii.

R1 Odpověď – nevyžívají žádné služby.

R2 Odpověď – navštěvují PPP.

„Myslíte tím pedagogicko – psychologickou poradnu?“

„Ano, dříve jsme navštěvovali logopedii, 1x poradnu s psychologem.“

R3 *„Chodí na logopedii, foniatrii.“*

„Mohu se zeptat, co je foniatrie?“

„Foniatrie se zabývá poruchami a vadami hlasu, řeči a sluchu všech druhů a stupňů. Dále navštěvujeme ortopedii, ortodontii, psychiatrii, je medikován, terapie poruchy attachmentu.“

„Mohu se zeptat, co je to?“

„Jak Vám to máme vysvětlit (manželé přemýšlí). Je více druhů attachmentu. Záleží na dítěti, jaké je. Jde o vztahovou vazbu mezi pečující osobou a dítětem. Osoba dítěti poskytuje ochranu a péči.“

R4 Sdělili, že: *„Nevyužíváme, jsem logopedický asistent, procvičujeme sami.“*

R5 Odpověď: *„Navštěvujeme PPP, psycholog (terapie u doprovodné organizace), psychiatr. Psychiatrickou diagnózu nemá, řešíme poruchy chování – slovní agresivitu.“*

R6 Sdělení: *„S Jitkou nikdy nebyl žádný problém, nevyužíváme nic.“*

13.2.6. Podpora ze strany organizace

Šestá a poslední kategorie se zabývá podporou ze strany organizace.

U této kategorie se zjišťovalo, jakou mají podporu pěstouni ze strany organizace. Tato kategorie má barvu: **Podpora ze strany organizace.**

Jednotlivé kódy: dostačující, odlehčovací služby, nic

Z této otázky vyplývá, že pěstouni žádnou podporu ze strany organizace nepotřebují. Maximálně občas odlehčovací službu.

R1 Odpověď: „Domnívám se, že podpora je dostačující. Pokud bychom potřebovali konkrétní podporu, zeptali bychom se. Popravdě kafičko s klíčenkou by mohlo být častější.“

R2 Sdělení: „Myslím, že podpora je dostačující, ovšem mám už děti větší (10-16 let), nepotřebuji krátkodobé hlídání atd.“

R3 Vyjádření: „Velmi by se nám hodila odlehčovací služba formou např. dočasného patronství, podobně jako je třeba program Pět P organizace Hestia. Chvilka pro nás ostatní, kdy víme, že o syna je postaráno a zároveň je pod dohledem někoho, kdo ho tzv. „nepustí ze řetězu“. Někdo, kdo by ho dobře znal, věděl by, jak s ním trávit volný čas, společně něco podniknout a my bychom měli čas na ostatní děti nebo s manželem na sebe, případně večerní pohlídní, vyzvednutí ze školy atd.“

R4 Odpověď: „Jsme bezproblémoví, nic nevyžadujeme.“

R5 Vyjádření: „Podpora bývala dostačující, v tuto chvíli velmi chybí podpora vzdělávání (doučování).“

R6 se dozvídáme následující: „Nemám s nimi žádný problém. Klíčová pracovnice je vstřícná, když něco potřebujeme, vždy vše zařídí. Vztah je na kamarádské úrovni. Nic bych neměnila. Doufám, že s námi dlouho zůstane.“

14 Diskuze

Z rozhovorů, které byly vyhodnoceny, můžeme říci, že respondenti raději mají dlouhodobou pěstounskou péči. Pět respondentů ze šesti pěstounskou péči vykonávají déle, než sedm let. Dále respondenti uvedli, že preferují pěstounskou péči před ústavní výchovou. Všichni respondenti se shodli na tom, že jsou v kontaktu s pomáhající organizací a s OSPODEM nad rámec povinností.

Podle mě by každý pěstoun měl být empatický a laskavý. Toto se mi potvrdilo i v rozhovorech, kdy pěstouni uvedli, že hlavní vlastnost pěstouna by měla být empatie a laskavost, dále trpělivost.

Respondenti uvedli, že mezi hlavní důvody, proč být pěstounem je touha pomoci dítěti.

Dále bylo zjištěno, že biologičtí rodiče se nechtějí stýkat s dětmi anebo hodně málo, spíše sporadicky je kontaktují. Tato odpověď mě dost zarazila. Myslela jsem, že se rodiče chtějí stýkat s dětmi. Asi je to tím, že většina biologických rodičů jsou sociálně slabí lidé. A neuvědomují si své činy, a to, že děti na ně časem zapomenou. Když už je nějaký kontakt s biologickou rodinou, tak spíše telefonicky, dopisem nebo pomocí skypu. Dokonce jsem zjistila, že děti chodí za rodiči se podívat do výkonu trestu.

Z rozhovorů bylo zjištěno, že 5 rodin (dětí) v kontaktu se svojí biologickou rodinou být nechce a jen jedna dívka chce mít kontakt s matkou. Což si myslím, že je špatně, protože každé dítě by mělo mít styk s rodinou, aby vědělo, kde má kořeny. Pokud je to nějaká problémová rodina, tak chápu, že kontakt není možný, ale jinak by kontakt dle mého názoru měl probíhat.

Předchozí otázka souvisí i s touto otázkou, jestli rodina dává kapesné svým dětem, jestli s dítětem chtějí oslavit Vánoce, narozeniny apod. Vyplynulo z této otázky, že 5 rodin svým dětem nic nedává a jedna respondentka uvedla, že oslavy slaví doma. Synovi rodiče jeden rok na jeho narozeniny úplně zapomněli. Dárky mu posílá babička. Jedná se spíše o spoustu sladkostí a hromadu jídla, aby nestrádal během kontaktu, a pak knížku apod. Drobné dárky koupí před Vánoci a kolem narozenin, ale jinak dárky nedává. Což mi přijde straně smutné a neférové vůči dětem.

Pěstouni jsou povinni se ročně školit. Někdo využívá víkendové školení, někdo denní školení. Teď v době pandemie hodně pěstounů využívá audio knihy a uvítali by

školení online po večerech. Rádi se pěstouni setkávají s jinými pěstouny a vzájemně si vyměňují zkušenosti. Pěstounka sdělila, že se jí nelíbí, že lidé s vysokou školou se vzdělávají stejným kurzem jako lidé se základním vzděláním. A dokonce jedni pěstouni si připadají za ty roky přeškolení.

Ze šesti respondentů dva uvedli, že jejich děti v kolektivu problémy nemají, dále z toho má jeden problémy s adaptací, jedna dívka má středně mentální retardaci, v jedné rodině mají tři děti ze čtyř IVP. Jen jedni pěstouni uvedli, že jejich svěřenec má problémové vztahy v kolektivu. Pohybuje se od role šikanované po roli šikanující. Neochota ke školní práci

Dost mě překvapilo, že ze šesti rodin čtyři rodiny navštěvují navazující služby s dítětem. Jedná se většinou o logopedii, foniatrii, pedologii, psychologa, ortodoncii, nebo psychiatrii.

Pěstouni od doprovodných organizací nic nepotřebují. Sdělili, že podpora je dostačující. Maximálně jedna rodina by uvítala odlehčovací službu.

Zjišťovala jsem také, jestli jsou děti nějak znevýhodněné. A zjistila jsem, že ze šesti respondentů uvedlo, že tři respondenti se starají o jiné etnikum. Dále se pěstouni starají o dítě, které má středně mentální retardaci, musí jednomu dítěti píchat růstový hormon, a dokonce jedna matka brala v těhotenství pervitin.

U respondentů jsem zjišťovala také věk a vzdělání. Bylo zjištěno, že minimální věk respondentů je 39 let a min. vzdělání mají středoškolské.

15 Závěr

Bakalářská práce se zabývala tématem „specifika pěstounské péče“. Hlavním cílem bylo zjistit, zda se biologičtí rodiče stýkají s dětmi.

Bylo zjišťováno, jak často se stýkají, jakým způsobem probíhá schůzka, které formy školení pěstouni používají a zda podpora ze strany organizace doprovázející pěstouny je dostačující, popř. zda jim něco chybí.

V teoretické části bakalářské práce byly vysvětleny různé pojmy, které se týkají pěstounské péče. Byla použita odborná literatura a také několik internetových zdrojů k objasnění daných pojmů.

V první části se zabýváme metodologií výzkumu, kde je vymezen cíl práce, výzkumný problém, výzkumné otázky, charakteristika výzkumného vzorku, užitá metoda výzkumu a realizace výzkumu.

Praktická část práce byla orientována na přípravu, průběh a vyhodnocení výzkumu týkajícího se „specifika pěstounské péče.“ Praktická část má tři části.

Druhá část obsahuje vyhodnocení zpracovaných dat a stručnou charakteristiku pěstounských rodin. Poslední část práce obsahuje diskuzi. Pro svou práci jsem zvolila techniku kvalitativního výzkumu a jako průzkumnou metodu strukturovaný rozhovor. Průzkum jsem prováděla se šesti pěstouny/pěstovnkami, kteří spadají pod doprovázející organizaci Skleněnka. Celé rozhovory byly nahrávány na záznamové zařízení, následně přepsány do doslovné písemné podoby a data z nich získaná byla vyhodnocena metodou otevřeného kódování.

Ze získaných dat jsme se dozvěděli, že pěstouni raději mají klasickou pěstounskou péči. Dále bylo zjištěno, že pěstouni jsou rádi za návštěvy, jak ze strany OSPOD, tak ze strany organizace, která pomáhá pěstounům. Preferují pěstounskou péči před ústavní výchovou.

Dle mého názoru jsou pěstouni nepostradatelní, protože pomáhají dětem. Mohou žít v klasické rodině, kde vidí, jak to vypadá v normální rodině. Na děti mají pěstouni více času než v ústavním zařízení.

Z vyhodnocených dat mě zejména překvapilo, že pěstounům nevadí, že je často kontaktuje OSPOD a doprovodná organizace a chodí jim do rodin. Také mě překvapilo, že biologičtí rodiče nemají o děti zájem, nekontaktují je, nebo jen sporadicky. Zaskočilo mě, že mi pěstouni sdělili, že si myslí, jak je těžké školit pedagogy a lidi se základním vzděláním jedním kurzem.

Z výzkumu bakalářské práce jsem získala mnoho dat a informací, které jsou pro mě přínosem, protože jsem se dozvěděla věci, které jsem neznala. Také si myslím, že tato práce by mohla více pomoci veřejnosti, lidem, kteří se budou chtít zajímat o pěstounskou péči a popř. pracovníkům v doprovázejících organizacích.

Na závěr bych chtěla poděkovat paní ředitelce doprovázející organizaci Skleněnka za umožnění výzkumu a všem pracovníkům v organizaci, pěstounům, kteří mi pomohli a byli ochotni udělat se mnou rozhovor.

Literatura

- 1) BARBELL, Kathy and Lois WRIGHT, 2001. *Family Foster Care in the Next Cen-tury*. United States of America: Transaction Publishers. ISBN 0-7658-0712-2.
- 2) DYTRYCH, Zdeněk MATĚJČEK, Zdeněk, 1999. *Nevlastní rodiče a nevlastní děti*. Praha: Grada Publishing, spol. s.r.o.. ISBN 80-7169-987-0
- 3) GABRIEL, Zbyněk NOVÁK, Tomáš, 2008. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. Praha: Grada. ISBN 987-80-247-1788-3
- 4) HANUŠOVÁ, L., JENÍČKOVÁ N., UHLÍŘOVÁ V., 2009. *Problematika příbuzenského náhradního rodičovství*. In: Problémy současné rodiny a náhradní rodinná péče: sborník příspěvků z mezinárodní konference. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, Ústav pedagogiky a sociálních studií. ISBN 978-80-7399-8.
- 5) HENDL, Jan, 2005. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál. ISBN 80-7367-040-2.
- 6) HOLÁ, Lenka et al., 2013. *Mediace a možnosti využití v praxi*. Praga: Grada. ISBN 978-80-247-4109-3.
- 7) CHRÁSKA, Miroslav, 2007. *Metody pedagogického výzkumu*. České Budějovice: Grada Publishing, a.s.. ISBN 978-80-247-1369-4
- 8) IVIČIČOVÁ, Jitka, NOVOTNÝ Petr, SYRŮČKOVÁ Ivana a VONDRÁČKOVÁ Pavlína, 2017. *Nový občanský zákoník*. Praha: Tiskárny Havlíčkův Brod, a.s.. ISBN 978-80-271-0431-4
- 9) MACELA, Miloslav, PhDr., 2019. *Krátkodobá pěstounská péče*. Brno: Tisk ARCH. ISBN 978-80-270-5529-6
- 10) PAZLAROVÁ (ed.), Hana, 2016. *Pěstounská péče*. Praha: Portál,s.r.o. ISBN 978-80-262-1020-7
- 11) SEDLÁKOVÁ, Renáta, 2014. *Výzkum médií: Nejvyužívanější metody a techniky*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3568-9.
- 12) STRAUSS, Anselm a Juliet CORBINOVÁ, 1999. *Základy kvalitativního*

výzkumu. Boskovice: Albert. ISBN 80-85834-60-X.

13) ZEŽULOVA, Dagmar, 2012. *Pěstounská péče a adopce*. Praha:Portál. ISBN 978-80-262-0065-9.

Seznam použitých internetových zdrojů

- 1) Článek 3 [online] [cit. 10.7. 2020] Dostupné z:
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-104>
- 2) Desatero práv pro pěstouny [online] [cit. 10.7. 2020] Dostupné z:
<http://www.naseprava.cz/cilove-skupiny/pro-pestouny/prava-deti-v-nrp/>
- 3) Novela o sociálně-právní ochraně dětí [online] [cit. 7.6. 2021] Dostupné z:
https://www.mpsv.cz/documents/20142/2061970/26_01_2021-TZ_novela_SPOD.pdf/8ba7649a-73ad-a6da-c168-2739f2e82807
- 4) Poslání, cíle, cílová skupina, principy a hodnoty [online] [cit. 29.05. 2021] Dostupné z: <http://duhovasklenenka.cz/poslani-cile-a-vymezeni-organizace/>
- 5) PPPD [online] [cit. 14.2. 2021] Dostupné z:
https://www.amalthea.cz/data/File/metodiky%20ke%20stazeni/odborn%C3%A9%20metodiky/nove%20formy%20pestounske%20pece_web.pdf
- 6) Práva a povinnosti pěstounů [online] [cit. 29.05. 2021] Dostupné z:
<https://www.mpsv.cz/formy-nahradni-rodinne-pece>
- 7) Svěření dítěte jiné fyzické osoby než rodiče [online] [cit. 5.4. 2021] Dostupné z:
<https://www.kurzy.cz/zakony/89-2012-obcansky-zakonik/paragraf-953/>
- 8) Úmluva o právech dítěte [online] [cit. 10.7. 2020] Dostupné z:
<http://www.naseprava.cz/cilove-skupiny/pro-deti/tvoje-prava/>
- 9) Vzdělání [online] [cit. 10.7. 2020] Dostupné z:
[\(http://duhovasklenenka.cz/vzdelavani/\)](http://duhovasklenenka.cz/vzdelavani/)
- 10) Zákon o rodině [online] [cit. 10.7. 2020] Dostupné z:
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1963-94#cast2>

Seznam příloh

- P1 Doslovná transkripce rozhovoru - Respondentka č. 1
- P2 Doslovná transkripce rozhovoru - Respondentka č. 2
- P3 Doslovná transkripce rozhovoru - Respondentka č. 3
- P4 Doslovná transkripce rozhovoru - Respondentka č. 4
- P5 Doslovná transkripce rozhovoru - Respondentka č. 5
- P6 Doslovná transkripce rozhovoru - Respondentka č. 6

PŘÍLOHA P 1: DOSLOVNÁ TRANSKRIPCE ROZHOVORU - RESPONDENTKA Č. 1

T: Dobrý den, děkuji Vám, že mi pomůžete a uděláte se mnou rozhovor. Moje jméno je Věra Soukupová. Momentálně studuji posledním rokem na vysoké škole v Olomouci. Studuji na Cyrilometodějské teologické fakultě obor sociální pedagogika. Rozhovor bude anonymní. Souhlasíte s tím?

R: Ano, souhlasím.

T: Poprosím Vás, držte se otázek a neodbíhejte od nich. Děkuji.

T: Položím Vám tedy první otázku. Jaký druh pěstounské péče vykonáváte?

R: Vykonáváme dlouhodobou pěstounskou péči.

T: Jak dlouho pěstounskou péči vykonáváte?

R: Pěstounskou péči vykonáváme od ledna 2019.

T: Preferujete pěstounskou péči před ústavní výchovou?

R: Rozhodně preferujeme pěstounskou péči před péčí ústavní.

T: Jak často vás kontroluje OSPOD a organizace pomáhající pěstounům?

R: Upřímně? Netuším. Jsme v kontaktu nad rámec povinných kontrol, a to jak s doprovodnou organizací, tak i s paní z OSPODU, kde se několikrát ročně s malou zastavíme na návštěvu, když máme cestu kolem.

T: Jaké by měl mít podle Vás pěstoun vlastnosti?

R: Pěstoun by měl mít otevřené srdce i náruč. Myslím, že nic jiného není potřeba.

T: Proč jste se rozhodla/rozhodl tuto činnost vykonávat?

R: S manželem jsme si přáli mít spolu děti, ale nepodařilo se. Jako první nás napadla adopce, o jiných možnostech jsme de facto nevěděli. Na místním OSPODU při úvodní schůzce nám paní osvětlila i to, jak funguje dlouhodobá pěstounská péče. Po krátkém zvážení jsme usoudili, že i tato cesta je pro nás správná. Po absolvování příprav a testů jsme byli zařazeni jako žadatelé o osvojení i žadatelé o dlouhodobou pěstounskou péči.

T: Stýkají se biologičtí rodiče s dítětem? Popř. jak často?

R: Biologičtí rodiče se s dítětem nestýkají. Viděli jsme je pouze jedenkrát, a to u soudu. Neprojevili zájem o kontakt.

T: Další otázku vynechám, když se děti s rodiči nestýkají.

T: Chtějí se děti stýkat s rodiči?

R: Malá má v tuto chvíli necelé tři roky a zatím o svých biologických rodičích neví. Samozřejmě jí to časem šetrně vysvětlíme. Rozhodnutí, zda se chce s rodiči stýkat, bude na ní.

T: Tuto otázku, také vynechám, když se rodiče nestýkají s dětmi.

T: Další otázka Líbí se vám forma školení? Popř. změnili, by jste něco? Jakou formu školení více využíváte?

R: Líbí se nám **vícedenní školení**, které doprovodná organizace pořádá. Je to přínosné i v tom, že se setkáváme s jinými pěstouny a můžeme se podělit o případné zkušenosti.

T: Jaký vztah má dítě ve školním zařízení? (popř. jestli má nějaké problémy v kolektivu, s učením apod.).

R: Od května letošního roku navštěvuje malá několikrát týdně soukromou školku. Je velice spokojená. Mimo hraní si s ostatními dětmi jsou pro ni velkým přínosem všemožné aktivity (tvořivé i pohybové), které školka nabízí.

T: Jaký navazující služby s dítětem využíváte (PPP, logopedie, psychiatrie apod.)?

R: Žádné.

T: Myslíte si, že je podpora ze strany organizace doprovázející pěstouny dostačující popř. co Vám chybí, co by, jste potřeboval/a?

R: Domnívám se, že podpora je **dostačující**. Pokud bychom potřebovali konkrétní podporu, zeptali bychom se. Popravdě kafičko s klíčenkou by mohlo být častější (smích).

T: Staráte se o dítě, které je v PP znevýhodněné (jiné etnikum, zdravotně znevýhodněné)? Pokud ano, jak je znevýhodněné?

R: Ne, vše je v pořádku.

T: Povíte mi Váš věk?

R: Ano, povíme. Pěstounovi je 45 let a pěstounce 39 let.

T: Mohu se zeptat na Vaše vzdělání?

R: Ano, můžete. Pěstoun vystudoval vysokoškolské vzdělání a pěstounka středoškolské.

T: Děkuji Vám za rozhovor a pomoc, na slyšenou.

PŘÍLOHA P 2: DOSLOVNÁ TRANSKRIPCE ROZHOVORU - RESPONDENTKA Č. 2

T: Dobrý den, moje jméno je Věra Soukupová. Studuji třetím rokem na Cyrilometodějské teologické fakultě v Olomouci, obor sociální pedagogiku. Tento rozhovor bude anonymní a bude použit jen na studijní účely. Souhlasíte s nahráváním?

R: Ano, souhlasím.

T: Poprosím Vás, držte se otázek a neodbíhejte od nich. Děkuji moc.

T: Děkuji moc, já tedy položím první otázku. **Jaký druh pěstounské péče vykonáváte?**

R: Vykonávám pěstounskou péči dlouhodobou.

T: Položím druhou otázku. **Jak dlouho pěstounskou péči vykonáváte?**

R: Od září 2009, tedy 11 let.

T: Preferujete pěstounskou péči před ústavní výchovou?

R: Samozřejmě!

T: Jak často vás kontroluje OSPOD a organizace pomáhající pěstounům?

R: OSPOD nás kontaktuje minimálně 1x za 6 měsíců nebo častěji – záleží, zda je potřeba něco řešit.

Doprovodná organizace – minimálně 1x za 2 měsíce.

T: Jaké by měl mít podle Vás pěstoun vlastnosti?

R: Pěstoun by měl být trpělivý, měl by mít nadhled, smysl pro humor, trpělivý, laskavý a ještě jednou trpělivý. Dále empatický, rozhodný a silný člověk.

T: Proč jste se rozhodla/rozhodl tuto činnost vykonávat?

R: Potřeba konat dobro (smích). Měla jsem volné místo u stolu i v srdci.

T: Stýkají se biologičtí rodiče s dítětem? Popř. jak často?

R: Je to různé. Mám v pěstounské péči 4 děti z 3 rodin. V pravidelném kontaktu momentálně není nikdo, ale všichni o sobě navzájem vědí a občas se vidí.

T: Jakým způsobem se biologičtí rodiče stýkají s dítětem (s dětmi)? (osobní kontakt, po telefonu, emailem, skype)?

R: Opět se to různí. Telefon, skype, messenger, pokud je rodič ve výkonu trestu, tak písemně, občas osobně (na neutrální půdě, u nás doma, i ve výkonu trestu).

T: Chtějí se děti stýkat s rodiči?

R: Děti mají různá období, někdy by rodiče vidět chtěly, po většinu času si však na ně nevzpomenou.

T: Zajímají se o dítě? Dávají mu kapesné, dárky?

T: Občas dárek, či menší finanční hotovost, oboje však výjimečně (cca 1x za rok).

Nějaký zájem o zdravotní stav, prospěch atd. nemají. Rodiče žádají foto dětí.

T: Chtějí s ním oslavit narozeniny, Vánoce apod.?

R: Ne.

T: Líbí se vám forma školení? Popř. změnili, by jste něco? Jakou formu školení více využíváte?

R: Po 11 letech pěstounství už máme s manželem pocit, že **jsme trochu přeškolení** (smích). Bereme to jako **nutnost**, se kterou nic nenaděláme. Dříve jsme využívali **víkendová školení**, teď v době karantény atd. využíváme možnost **samostudia**. Uvítali bychom možnost distančního studia ve večerních hodinách.

T: Jaký vztah má dítě ve školním zařízení? (popř. jestli má nějaké problémy v kolektivu, s učením apod.).

R: Myslím, že běžné vztahy jako jejich vrstevníci. Co se týká učení – 3 ze 4 dětí mají IVP.

T: Jaké navazující služby s dítětem využíváte (PPP, logopedie, psychiatrie apod.)?

R: PPP

T: Myslíte tím pedagogicko – psychologickou poradnu?

R: Ano, dříve jsme navštěvovali **logopedii**, 1x poradnu s **psychologem**.

T: Myslíte si, že je podpora ze strany organizace doprovázející pěstouny dostačující popř. co Vám chybí, co byste potřeboval/a?

R: Myslím, že podpora je **dostačující**, ovšem mám už děti větší (10-16 let), takže nepotřebuji krátkodobé hlídání atd.

T: Staráte se o dítě, které je v PP znevýhodněné (jiné etnikum, zdravotně znevýhodněné)? Pokud ano, jak je znevýhodněné?

R: Všechny děti v pěstounské péči jsou nějak znevýhodněné, jinak po zdravotní stránce aplikují jednomu dítěti denně injekčně růstový hormon.

T: Mohu se zeptat na Váš věk?

R: 47

T: Povíte mi Vaše vzdělání?

R: Středoškolské

T: Děkuji moc za rozhovor a za čas, který jste mi věnovala. Na shledanou.

PŘÍLOHA P 3: DOSLOVNÁ TRANSCRIPCE ROZHOVORU - RESPONDENTKA Č. 3

T: Dobrý den, jmenuji se Věra Soukupová. Studuji na Cyrilometodějské teologické fakultě v Olomouci, obor sociální pedagogika. Jsem již ve třetím ročníku. Mohu Vás poprosit o rozhovor? Tento rozhovor bude anonymní. Rozhovor budu nahrávat. Nevadí Vám to?

R: Souhlasíme s rozhovorem a s nahráváním.

T: Ještě Vás poprosím, držte se otázek a neodbíhejte od nich. Děkuji.

T: Děkuji moc za ochotu a pomoc. Moje první otázka na Vás je: Jaký druh pěstounské péče vykonáváte?

R: Dlouhodobou pěstounskou péče

T: Jak dlouho pěstounskou péči vykonáváte?

R: 7, 5 roku

T: Preferujete pěstounskou péči před ústavní výchovou?

R: Kdybych nepreferovala, tak to nedělám (otázka mi připadá absurdní).

T: Jak často vás kontroluje OSPOD a organizace pomáhající pěstounům?

R: Klíčová pracovnice funguje na telefonu či mailu, kdykoliv potřebuju, totéž sociální pracovnice z OSPODU. Mohu přijít nebo se s nimi setkat, kdykoliv chci. Kontrola, nebo spíše osobní setkání za přítomnosti dítěte probíhá s klíčovou pracovnící jednou za dva měsíce, z OSPODU jednou za půl roku. Vycházíme výborně, mám kolem sebe díky bohu lidi, kterým věřím a mohu se o ně opřít.

T: Jaký by měl mít podle Vás pěstoun vlastnosti?

R: Pěstoun by měl být trpělivý, chuť se učit, schopnost fungovat za téměř všech okolností, znát své limity a hranice a umět si říct o pomoc. Často si jí taky musí sám najít (pán byl skleslý). Netvrdit co všechno nejde, ale hledat způsoby, jak to půjde. Věřit dítěti, o které se stará a věřit sám sobě, že to zvládne, ač to někdy vypadá naprosto nemožně. Nevzdávat se, když je ještě nějaká naděje, ale umět včas říct, že něco už opravdu nezvládne.

T: Proč jste se rozhodla/rozhodl tuto činnost vykonávat?

R: Protože to bylo potřeba. Protože se objevilo dítě, které potřebovalo v tu pravou chvíli právě nás. Protože nemáme vlastní děti.

T: Stýkají se biologičtí rodiče s dítěte? Popř. jak často?

R: Maminka volá každou chvíli, kontakt po telefonu je ale pouze se mnou a s pozdravováním dítěte. Osobně se vidají jednou za 2-3 měsíce, jak to především její

aktuální situace dovolí. **Otec vyžadoval pravidelný kontakt co 3 týdny, měsíc atp.** Jednou se však odmíchl – urazil se, že dítě má po kontaktu s ním psychické problémy a v současnosti se už víc než 3 roky neozval. **Babička – matka otce – se neustále snaží ovládat nás přes kontakty s dítětem.** Ale naštěstí už to není tak časté a po rozumném koncensu jsme přistoupili na osobní kontakt s asistencí 1x za půl roku na max. 2 hodiny a v mezičase si píšou **zprávy na telefonu a občas pošle pohled.** Syn o to zase až tak nestojí, krom kontaktu s maminkou. Ale je rád, že ví, že táta žije. Nicméně nemůže pochopit, že se mu vůbec nijak neozývá.

T: Jakým způsobem se biologičtí rodiče stýkají s dítětem (s dětmi)? (osobní kontakt, po telefonu, emailem, skype)?

R: Rodiče volají na whatsapp videozprávy a zprávy, pohledy, dopisy a osobní kontakt.

T: Chtějí se děti stýkat s rodiči?

R: Ano, s maminkou se kontaktuje syn rád, s otcem má ambivalentní vztah (posttraumatická stresová porucha), **babičce vysloveně nerozumí** (babička pro něj používá nesrozumitelná souvětí, ptá se na věci, na které syn nezná odpověď a neodpovídá na jím položené otázky).

T: Zajímají se o dítě? Dávají mu kapesné, dárky? Chtějí s ním oslavit narozeniny, Vánoce apod.?

R: Oslavy jsou naše rodinná záležitost, s rodiči ani babičkou nic neslaví. Dokonce jeden rok babička i otec volali přímo v den narozenin (v době oslavy) a ani mu nepopřáli. Natož pak aby s ním cokoliv chtěli řešit. Dárky mu obvykle babička přiveze (zpravidla spoustu sladkostí a hromadu jídla, aby nestrádal během kontaktu, a pak knížku apod.) S maminkou jsme se před časem domluvily, že není výchovné pokaždé mu nakupovat dárky, takže něco drobného koupí před Vánoce a kolem narozenin, ale jinak dárky nedává.

T: Líbí se vám forma školení? Popř. změnili, by jste něco? Jakou formu školení více využíváte?

R: Líbí se nám interaktivní vzdělávací semináře na námi vybraná témata. Nešli bychom na školení, která jsou určená pro nás, jen abychom měli „odkroucené“ hodiny. Pečlivě si vybíráme.

T: Jaký vztah má dítě ve školním zařízení? (popř. jestli má nějaké problémy v kolektivu, s učením apod.).

R: Syn chodí do speciální školy pro sluchově postižené, potíže v kolektivu má takové vcelku běžné, ale mívával velký problém s adaptací v předchozích ročnících. Učení mu

potíže nedělá, mezi spolužáky exceluje a prospělo by mu inkluzivní vzdělávání, ovšem se vstřícným přístupem školy. A tu jsme zatím bohužel nenašli.

T: Jaké navazující služby s dítětem využíváte (PPP, logopedie, psychiatrie apod.)?

R: Chodíme na Logopedii, foniatrii

T: Mohu se zeptat, co je foniatrie?

R: Foniatrie se zabývá s poruchami a vadami hlasu, řeči a sluchu všech druhů a stupňů. Dále navštěvujeme ortopedii, ortodoncii, psychiatrii je medikován, terapie poruchy attachmentu.

T: Mohu se zeptat co je to?

R: Jak Vám to máme vysvětlit. (manželé přemýšlí)

Je více druhů attachmentu. Záleží na dítěti. Jaký je. Jde o vztahovou vazbu mezi pečující osobou a dítětem. Osoba dítěti poskytuje ochranu a péči.

T: Myslíte si, že je podpora ze strany organizace doprovázející pěstouny dostačující popř. co Vám chybí, co by, jste potřeboval/a?

R: Velmi by se nám hodila odlehčovací služba formou např. dočasného patronství, podobně jako je třeba program Pět P organizace Hestia. Chvilka pro nás ostatní, kdy víme, že o syna je postaráno a zároveň je pod dohledem někoho, kdo ho tzv. „nepustí utrženého ze řetězu. Někdo, kdo by ho dobře znal, věděl by jak s ním trávit volný čas, společně něco podniknout a my bychom měli čas na ostatní děti nebo s manželem na sebe. Případně např. večerní pohlídnání, vyzvednutí ze školy atd.

T: Staráte se o dítě, které je v PP znevýhodněné (jiné etnikum, zdravotně znevýhodněné)? Pokud ano, jak je znevýhodněné?

R: Všechno dohromady, syn je po matce Rom, neslyšící, ale přitom dobře mluví česky, v běžném kolektivu ale bude také vyčnívat svým specifickým projevem neslyšícího, a aby toho nebylo málo, tak jeho psychické problémy se občas projevují i tam, kde se to příliš nehodí.

T: Mohu se Vás zeptat na Váš Věk ?

R: Mně je 41 a manželovi 44.

T: Povíte mi Vaše vzdělání?

R: Manžel vystudoval vysokou školu ČVUT obor IT, já mám SŠ a studuji vyšší odbornou školu v oboru sociální pedagog.

T: Děkuji a nashledanou.

R: Na shledanou.

PŘÍLOHA P 4: DOSLOVNÁ TRANSCRIPCE ROZHOVORU - RESPONDENTKA Č. 4

T: Dobrý den mé jméno je Věra Soukupová. Studuji v Olomouci na Cyrilometodějské fakultě, obor sociální pedagogika. Nyní jsem ve třetím ročníku a pracuji na bakalářské práci a potřebovala bych s ní pomoci. Mohu poprosit o anonymní rozhovor? A o nahrání tohoto rozhovoru? Souhlasíte s tím?

R: Ano, není problém.

T: Mohu Vás ještě poprosit, držte se otázek a neodbíhejte od nich. Děkuji.

R: Ano

T: Položím Vám tedy moji první otázku. **Jaký druh pěstounské péče vykonáváte?**

R: Vykonáváme dlouhodobou

T: Jak dlouho pěstounskou péči vykonáváte?

R: Moment musím to spočítat. Pěstounku vykonáváme již 11 let.

T: Preferujete pěstounskou péči před ústavní výchovou?

R: Občas je lepší než příbuzenská pěstounka

T: Jak často vás kontroluje OSPOD a organizace pomáhající pěstounům?

R: Často, doprovodná každé 2 měsíce, a OSPOD myslím cca každých 5 měsíců.

T: Jaký by měl mít podle Vás pěstoun vlastnosti?

R: Pěstoun by měl být podle mě vyrovnaný člověk, trpělivý, sebevědomí, empatický, měl by být flegmatický, laskavý, vnímavý, soucitný, měl by cítit morálku a etické hodnoty a měl by být klidný. Měl by mít rodinu jako prioritu života.

T: Proč jste se rozhodla/rozhodl tuto činnost vykonávat?

R: Chtěli jsme velkou rodinu a jako teta a strejda z dětského domova jsme to chtěli dělat jinak než v dětském domově v Mostě. Pokusili jsme se, o soukromí dětský domov, ale to se nám nepovedlo, vláda dala v roce 2007 stop stav novým dětským domovům.

T: Stýkají se biologičtí rodiče s dítětem? Popř. jak často?

R: Ne.

T: Další otázku Vám pokládat nebudu, když se rodiče nestýkají s dítětem?

T: Položím Vám další otázku. Chtějí se děti stýkat s rodiči?

R: Ne.

T: Když se rodiče nestýkají se svým dítětem posílají mu aspoň nějaké dárky, kapesné?

R: Bohužel nic.

T: Líbí se vám forma školení? Popř. změnili, by jste něco? Jakou formu školení více využíváte?

R: Je těžké školit pedagogy a lidi se základním vzděláním jedním kurzem. Teď nám vyhovují **audio knihy**.

T: Jaký vztah má dítě ve školním zařízení? (popř. jestli má nějaké problémy v kolektivu, s učením apod.).

R: Adrianka má střední mentální postižení, neuvědomuje si, že je v pěstounské péči. Ví, že má jiné příjmení, ví, že nebyla v mém břichu, ale my jsme její rodina.

T: Jaký navazující služby s dítětem využíváte (PPP, logopedie, psychiatrie apod.)?

R: **Nevyužíváme**, jsem logopedický asistent, procvičujeme sami.

T: Myslíte si, že je podpora ze strany organizace doprovázející pěstouny dostačující popř. co Vám chybí, co by, jste potřeboval/a?

R: Jsme bezproblémoví, nic nevyžadujeme.

T: Staráte se o dítě, které je v PP znevýhodněné (jiné etnikum, zdravotně znevýhodněné)? Pokud ano, jak je znevýhodněné?

R: Adrianka je romského etnika a má SMR.

T: Co je SMR?

R: Je to střední mentální retardace (smích).

T: Omlouvám se, já a zkratky nejdou dohromady (smích).

T: Povíte mi kolik Vám je let?

R: Manželovi je 44 let a mně je 40 let.

T: Moje poslední otázka směřuje na Vaše vzdělání. Povíte mi co jste vystudovali?

R: Manžel vystudoval Vysokou školu, bakaláře a nyní studuje opět bakalářské studium.

Já jsem vystudovala gymnázium a pak střední pedagogickou školu.

T: Děkuji moc za pomoc a rozhovor. Na shledanou.

R: Na shledanou.

PŘÍLOHA P 5: DOSLOVNÁ TRANSCRIPCE ROZHOVORU - RESPONDENTKA Č. 5

T: Dobrý den, jmenuji se Věra Soukupová. Studuji v Olomouci na Cyrilometodějské fakultě, obor sociální pedagogika. Jsem studentkou třetího ročníku. Mohu Vás poprosit o pomoc formou rozhovoru? Rozhovor bude anonymní. Souhlasíte s tím?

R: Ano, nemám s tím problém.

T: Chci Vás ještě poprosit, držte se otázek a neodbíhejte od nich. Děkuji mnohokrát.

T: Jaký druh pěstounské péče vykonáváte?

R: Dlouhodobou pěstounskou péčí.

T: Jak dlouho pěstounskou péči vykonáváte?

R: Moment musím spočítat. Je to 11, 5 roku.

T: Preferujete pěstounskou péči před ústavní výchovou?

R: Ano.

T: Jak často vás kontroluje OSPOD a organizace pomáhající pěstounům?

R: OSPOD cca 2x ročně doprovodná organizace cca jednou za dva měsíce, telefonicky častěji, cca po 14 dnech.

T: Jaký by měl mít podle Vás pěstoun vlastnosti?

R: Především trpělivý, chápavý a přátelský.

T: Proč jste se rozhodla/rozhodl tuto činnost vykonávat?

R: Chtěli jsme dát šanci vyrůstat v rodině znevýhodněnému dítěti. Riziko dědičných zdravotních komplikací v případě vlastních dětí.

T: Stýkají se biologičtí rodiče s dítětem? Popř. jak často?

R: Otce neznáme, matka se neozvala 10 let, nevíme, kde je. Po osmi letech bez kontaktu se podařilo najít sourozence, s nimi jsme v občasném písemném kontaktu.

T: Jakým způsobem se biologičtí rodiče stýkají s dítětem (s dětmi)? (osobní kontakt, po telefonu, emailem, skype)?

R: S jedním ze 4 sourozenců telefon, facebook.

T: Chtějí se děti stýkat s rodiči?

R: S matkou se stýkat nechce.

T: Zajímají se o dítě? Dávají mu kapesné, dárky? Chtějí s ním oslavit narozeniny, Vánoce apod.?

R: Sourozenci spíše ne. Iniciativa v kontaktu vycházela ode mne.

T: Líbí se vám forma školení? Popř. změnili, by jste něco? Jakou formu školení více využíváte?

R: Školení formou přednášek mi zpravidla nevyhovuje. Preferuji kluby pěstounů se vzájemným sdílením zkušeností.

T: Jaký vztah má dítě ve školním zařízení? (popř. jestli má nějaké problémy v kolektivu, s učením apod.).

R: Vztahy se spolužáky jsou problematické, pohybuje se od role šikanované po roli šikanující. Projevuje velkou neochotu ke školní práci.

T: Jaký navazující služby s dítětem využíváte (PPP, logopedie, psychiatrie apod.)?

R: Navštěvujeme PPP, psycholog (terapie u doprovodné organizace), psychiatr. Psychiatrickou diagnózu nemá, řešíme poruchy chování – slovní agresivitu.

T: Myslíte si, že je podpora ze strany organizace doprovázející pěstouny dostačující popř. co Vám chybí, co by, jste potřeboval/a?

R: Podpora bývala dostačující, v tuto chvíli velmi chybí podpora vzdělávání (doučování).

T: Staráte se o dítě, které je v PP znevýhodněné (jiné etnikum, zdravotně znevýhodněné)? Pokud ano, jak je znevýhodněné?

R: Jiné etnikum (romský nebo poloromský původ; o otci nic nevíme), matka v těhotenství brala pervitin.

T: Mohu se zeptat na Váš věk?

R: Mně je 49 let a manželka zemřela před 4 roky, také byla pěstounka.

T: Jaké máte vzdělání?

R: Oba jsme vysokoškoláci.

T: Děkuji moc za odpovědi. Popřeji Vám hezký zbytek dne. Na shledanou.

R: Na slyšenou.

PŘÍLOHA P 6: DOSLOVNÁ TRANSCRIPCE ROZHOVORU - RESPONDENTKA Č. 6

T: Dobrý den, jmenuji se Věra Soukupová. Jsem studentkou sociální pedagogiky v Olomouci. Studuji na Cyrilometodějské fakultě. Jsem studentkou třetího ročníku. Pomůžete mi s rozhovorem, který bude anonymní? Souhlasíte s tím?

R: Ano.

T: Poprosím Vás ještě, držte se otázek a neodbíhejte od nich. Mnohokrát děkuji.

T: Já tedy začnu. Jaký druh pěstounské péče vykonáváte?

R: Jsem dlouhodobá pěstounka.

T: Jak dlouho pěstounskou péči vykonáváte?

R: Pěstounskou péči vykonávám již 14 let, kdy Jitka byla odebrána matce, se kterou žila v azylovém domě.

T: Preferujete pěstounskou péči před ústavní výchovou?

R: Určitě ano. Je lepší, když dítě vyrůstá v rodině, kde se o něj starají členové dané domácnosti. Je to vlastně život jako v běžné rodině. Zejména, když je miminko ihned u přechodných pěstounů a do ústavní výchovy vůbec nejde.

T: Jak často vás kontroluje OSPOD a organizace pomáhající pěstounům?

R: K nám jezdí pracovníce OSPOD celkem často. Musím říct, že až hodně často. Je to zhruba 1x za 3 měsíce. Klíčová pracovníce z doprovodky k nám jezdí jednou za dva měsíce, občas si voláme anebo píšeme přes messenger.

T: Jaký by měl mít podle Vás pěstoun vlastnosti?

R: Měl by být laskavý, hodný, vstřícný, trpělivý, flexibilní, pohotový. Měl by být rodinný typ. Měl by být trochu osobnost, nenechat si všechno líbit a být aspoň trochu průbojný. Měl by být kamarádský a umět spolupracovat s ostatními. Empatický, měl by umět porozumět i rodičům přijatého dítěte.

T: Proč jste se rozhodla/rozhodl tuto činnost vykonávat?

R: S manželem máme dospělého syna, který teď čeká vlastní rodinu. Manžel pracuje v jiném kraji a domů jezdí sporadicky. Když synovi bylo 12 let, zjistila jsem, že bych chtěla ještě jedno dítě, nejlépe holčičku. A začala jsem se více zajímat o pěstounskou péči, protože jsem chtěla jedno dítě zachránit a nabídnout mu život u nás v rodině. Trvalo to rok a půl a podařilo se.

T: Stýkají se biologičtí rodiče s dítěte? Popř. jak často?

R: Maminka se o Jitku nezajímá vůbec. Ze začátku získávala informace od svých rodičů (Jitčinych prarodičů), ale teď nedělá už ani to. Stýkáme se tedy jen s babičkou a dědou

z matčiny strany. Otec ještě minulý rok za Jitkou přijel. Jezdil každý rok na její narozeniny. Letos se vůbec ani neozval. Jitce je to však jedno. O biologické rodiče nejeví žádný zájem.

T: Jakým způsobem se biologičtí rodiče stýkají s dítětem (s dětmi)? (osobní kontakt, po telefonu, emailem, skype)?

R: S otcem a prarodiči to býval většinou osobní kontakt. Nyní se již vidáme jen s babičkou a dědou. S nimi si i pravidelně voláme.

T: Chtějí se děti stýkat s rodiči?

R: Ne.

T: Zajímají se o dítě? Dávají mu kapesné, dárky? Chtějí s ním oslavit narozeniny, Vánoce apod.?

R: Nyní již ne. Uvidíme, jak to bude dál.

T: Líbí se vám forma školení? Popř. změnili, by jste něco? Jakou formu školení více využíváte?

R: Dříve jsem využívala dopolední vzdělávání. Letos jsme byly na víkend. Líbí se mi obě formy. Jen na to dopolední jezdí převážně již starší pěstouni a témata jsou pro mě převážně známá, takže občas mě to nebaví.

T: Jaký vztah má dítě ve školním zařízení? (popř. jestli má nějaké problémy v kolektivu, s učením apod.).

R: Jitka byla na základce celkem oblíbená. Ve škole ani s učením nikdy problémy neměla. Měla výborné známky. Od září je na střední škole, kolektiv si chválí a je tam spokojená. Znamky má také velmi dobré, je hodně šikovná a snaživá.

T: Jaký navazující služby s dítětem využíváte (PPP, logopedie, psychiatrie apod.)?

R: S Jitkou nikdy nebyl žádný problém, takže nevyužíváme nic.

T: Myslíte si, že je podpora ze strany organizace doprovázející pěstouny dostatečná popř. co Vám chybí, co by, jste potřeboval/a?

R: Nemám s nimi žádný problém. Klíčová pracovnice je vstřícná, když něco potřebujeme, vždy to zařídí. Vztah je na kamarádské úrovni. Nic bych neměnila. Doufám, že s námi dlouho zůstane.

T: Staráte se o dítě, které je v PP znevýhodněné (jiné etnikum, zdravotně znevýhodněné)? Pokud ano, jak je znevýhodněné?

R: Ne, Jitka je zcela zdravá.

T: Mohu se zeptat kolik je Vám let? A na Vaše vzdělání?

R: 47 let, mám středoškolské vzdělání.

T: Děkuji moc za ochotu a pomoc. Na slyšenou.

R: Nemáte za co a na slyšenou.